

RÍMELŐ

Arany János:

Ráchel siralma

Puha feje árnyék hullámos redőin
Mily szépen alusztok, én szép csecsemőim:
Édes-é az álom...?
Unszoló emlémet elfogadni késtek;
Balgatag reménnyel várom ébredésetek –
De hiába várom.

Ah! hiszen nem fogtok ébredni, – tudom már, –
A ti nyugovástok több a nyugalomnál,
Tudok mindent – jaj – jaj!
Nevető szememre nem nevettek vissza,
Gőgicsélő szómra nem rebegtek vissza
Csókra készítő ajkkal.

Halva vagytok, halva. Ime, itt a mély seb:
Mintha nem lett volna elegendő kisebb
Ajtó a halálnak!
Mintha gyenge csírák egy ujj nem letörne –
Mintha kis galambfi nem meg volna ölte
Kit szíven nyomának!

Oh, hadd csókolom meg e vérző sebajkat,
Mely, égre kiált bár; iszonyúan hallgat, –
Oh, hadd mossa könnyem!
Kíálts fel, te nyilt seb, bosszuért az égre,
Hogy kegyetlen szerződ meglakoljon végre,
Lakoljon meg szörnyen!

Mi haszna! mi haszna: nincs már nekem fiam! –
Folyna bár miattok bosszuló vérfolyam;
Föl nem ébrednének:
Azt a kis patakot, mely a szívet hajtja,
Ha egyszer elapadt, ki nem pótolhatja
Óceánja vérnek.

Iszonyú Heródesz! ha már eltökéléd
Ártatlanra fenni pallosodnak élet,
Miért bíztad másra?
Szomjazó szemekkel mért nem jövel magad?
Talán kőszivedből enyhe forrás fakad,
Irgalom forrása.

Oh, ha láttad volna... oh, fiaim, lelkem! –
Lerogyék előtte, sírva térdepeltem
A vad pribék előtt;
Kértem hogy ne bántsa, mondtam, ne ölje meg,
Mert *enyém* e szép ártatlan kiseddek:
Hiába kértem őt! –

Sirt a vad poroszló, szemei könnyeztek;
Azt hívem nem bántja, azért áll oly veszteg;
Feledém, hogy szolgál:
Ha te könnyezél ott, keményszívű király,
Egy fiait féltő anya fájdalomnál –
Meg nem ölted volna.

Bethlehem leányi, kik anyák *voltatok*,
Ne irigyeljétek e kettős bánatot,
Ne irigyeljétek:
Ha nem volt oly büszke jogotok remélni
Mint Ráchelnek, ím a bánat is felényi
Részben jut tinéktek.

Temetés lesz holnap. Jertek el, oh jertek!
Látogassuk együtt a temetőket;
Nem irtózom többé;
Fektessük le halvány gyermekimet szépen
– Kik alusznak immár az Úrnak kezében,
Fiaitok közzé.

Íme, a szép tavasz kiesett az évből,
Egy nemzedék holt ki az emberiségből,
Nyugszik temetőben;
Serdül Bethlehemnek, felnő számos ifja:
De egynek se léssen születése napja
E *két* esztendőben.

Hah, de mily panasz, hogy e kor méhe meddő!
Íme, látok, látok... megnyílt a jövőndő
Távolban, közelben:
Király annyi jósnak zenge ihlett szája,
Meggzületett, érzem, Júdának királya
Kicsiny Bethlehemből!

Zsarnoki féltésed vérengzése volt ez:
De tudd meg, de tudd meg, vérszopó Heródesz,
Hogy ő nincs elveszve!
Napjaid számítvák, megifjult az idő,
És, kitől rettegsz, nem féli fegyverid ő,
Az *Ige*, az *eszmé*!
(1851)

A MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIUMI TESTVÉRKÖZÖSSÉG HAVILAPJA

2017/3

XXIX. évfolyam, 4. szám

150 Ft

ESZMÉK SZABAD ÁRAMLÁSA

A kép forrása: napidoktor.hu

„Azt gondolja magában a bolond, hogy nincs Isten!”

(Zsoltárok 14,1)

Tartalom

BEVEZETŐ GONDOLATOK

Szív és lélek (Iványi Gábor)..... 3
AKTUÁLIS

A nyomdászat és a reformáció kezdetei (Bereczky Géza) 4
A REFORMÁCIÓ JELKÉPEI

A szív (-kz-) 5
A HÓNAP JELESE

545 éve hunyt el Janus Pannonius (-kerecsényi-) 6
A MAGYAR REFORMÁCIÓ NŐALAKJAI

Apafiné Bornemisza Anna, Erdély fejedelemszövege (Szabó Ildikó)..... 7
IFI SAROK (Tdk) 9

Patricia M. St. Johns: *Egyetlen megoldás* (részlet) 10
ZSIDÓ ÉLET

Cionizmus 2. (Schlesinger Hanna)..... 11
HÍRMOZAIK..... 12, 13, 19

EGY REMÉNYRE
Adenbüttel és Rethen menekültjei

(Renata Pautsch evangélikus lelkész) 13
BACH KANTÁTÁINAK NYOMÁBAN

Zenei gondolatok szabad áramlása (Göncz Zoltán) 14
HAVI ISTENTISZTELETI REND

Március 16
BETEKINTŐ

Magyarországi leckék – Első lecke (Frank Kline) 16
KITEKINTŐ

Amerika konstantinuszi fordulata (Bartus László)..... 18
HITÉPÍTŐ IRODALOM

Ingerose Paust: *A döntés napjai* (részlet – Czövek Olivérné fordítása) ... 20
Luther a kameratükörben (Moldova Ágnes) 21

EGYPERCES ÁHÍTAT MINDEN NAPRA (ig) 22
AJÁNLÓ (KKS) 27

ÉLET ÉS VIDÁMSÁG (Iklódy László)..... 27
RÍMELŐ 28

A kalendárium és a hírmozsák összeállítója Kerecsényi Zoltán.

Az illusztrációk forrása: <http://all-free-download.com>

Hangoló

Miközben az e havi cikkeket olvastam, arra gondoltam, hogy Isten milyen hatalmas kockázatot vállalt akkor, amikor a gondolkodásra képes embert megteremtette: a különféle elképzelések, eszmék szabadon áramolhatnak fejünkben és fejünkben, anélkül, hogy azokat Isten önkényesen megakadályozná, és így akár teljes szabadsággal azt is gondolhatjuk, sőt mondhatjuk: *nincs Isten*.

Roma testvéreink gyilkosaihoz hasonlóan bármelyikünk képes arra, hogy a legapróbb részletekig kidolgozzon elméleteket arra vonatkozóan, miért és hogyan kellene megszabadulnia másoktól; s közben még arra is sikerülne magyarázatot gyártani, hogy mindegyre egy jobb világ felépítése érdekében volna szükség. Érdekes módon ugyanezek az agysejtek arra is képessé tesznek minket, hogy akár a másoktól hallott, akár a bennünk megfogalmazódó, sehová nem vezető, vagy egyenesen pusztító gondolatokat felismerjük, a valódi problémákat megfogalmazzuk, és arra is, hogy azokra alkotó szellemű válaszokat adjunk. Ezek a gondolatok természetük-nél fogva halkabbak, de sokszor a meglepetés erejével hatnak, mint Luther tételei, vagy egy-egy olyan tett, mint a menekülteket segítő kisgyermekes anyáé, egy befogadó falu és zsinagógáé, vagy Gutenberg találmánya, Bach kantátái.

Remélem, a cikkek elolvasásával értékes gondolatok, talán eszmék, azok nyomán pedig építő tettek születnek majd! Tartalmas időtöltést kívánok,

Kovács Judit

MÁRCIUS 1. – 100 ÉVE, E NAPON FOGJÁK PERBE BABITS MIHÁLYT FORTISSIMO CÍMŰ HÁBORÚELLENES VERSE MIATT, ÉS A NYUGAT E SZÁMÁT ELKOBOZZÁK.

„Ő, mért nem hallani hangotok? / Menjetek a piacra sirni, / sikoltsatok a templomokban / vadak asszonyai, vadakká / simuljatok őrlítő, őrlült imában!”

BEVEZETŐ GONDOLATOK

Szív és lélek

„Tiszta szívet teremts bennem ó Isten,
és az erős lelket újítsd meg bennem.”
(Zsoltárok 51,12)

Február 23-án volt nyolc éve, hogy kora hajnalban lángba borult egy ház Tatárszentgyörgyön. A szabadba menekülő család tagjait több fegyverből leadott sortűz fogadta. A családfő, Csorba Róbert és az ölében kivitt öt éves fiacskája, Robika halálos sebet kaptak, és perceken belül elvéreztek. Ugyancsak megsérült kislányuk is. A helyi orvos a halál okaként füstmérgezést állapított meg, a kiterjedt mentősök azt vélelmezték, hogy a kigyulladt ház faszervezetének szögei sebesíthették meg a családtagokat. A helyszínelő rendőrök pedig, a helyiek elmondása szerint, nem voltak hajlandók az üres tölténypatronokat észrevenni (a család egyik idősebb férfitagja tette ezt meg helyettük). Legalább tizenhat órán át tartott az a szabadjára engedett álhír, hogy a nem szabályszerűen épített házban keletkezett elektromos tűz okozta a tragédiát, vagy ha bűncselekmény történt, akkor ez romák közötti leszámolás lehetett. A legaljasabb és legmerészebb álhír az volt, hogy a Moszad, az izraeli titkosszolgálat áll a terrorcselekmény mögött. Egyesek ki is akasztottak egy táblát a falu elejére, „Moszadszentgyörgy” kiírással. Csak lassan állt össze mindenki számára az a kép, hogy egyrészt ez a gyilkosság is illeszkedik abba a sorozatba, mely több helyszínen végül hat áldozatot követelt, nem beszélve a súlyosan megsérült gyerekekről és felnőttekről. Másrészt kevesen emlékeztek arra, hogy néhány hónappal korábban az érintett település polgármestere is engedett annak a hisztériakeltésnek, melynek során több város és község vezetése a helyi roma közösségek ellen behívta, batorította, eltúrta a Magyar Gárda és más félkatonai szervezetek randalírozását, félelemkeltő felvonulását.

Egy ízben – éppen itt – a Wesley Főiskola teológus kara Majsai Tamás professzor vezetésével megjelent, hogy a rémületkeltő csöcselék fenyegetéseit valahogy ellensúlyozza. Minden helyszínen megfigyelhető volt a helyi egyházak véleményformáló passzivitása vagy cinkos együttműködése, és a rendőrségi asszisztencia is.

Most, 8 év után összegyűltünk a temetőben, hogy emlékezzünk apára és fiára, s az egy-két év múlva fiatalon (még ötvenéves sem volt) melléjük került nagyapára is, aki nem tudta megemészteni a gyászt és a hatósági igazságtalanságokat. A sírnál – Iványi Miklóssal szolgálva – Máté Erika siratóját követően a fenti ígéről beszéltem. Teremteni csak Isten tud, nemcsak földet, napot, világmindenséget, virágokat, bogarakat, állatokat, embereket, hanem tiszta szívet is. De míg a teremtett világ egyéb seregei az ő szavára előállnak, addig az ember teremtésének és a tiszta szív megalkotásának a másik fele a mi kezünkben van. Dávid súlyos bűn (ebben is meghalt egy felnőtt férfi és egy kisfiú) után érzi, hogy valamit újra kell kezdenie, vagy vissza kell térnie oda, ahol az ő életében (szívében) is érvényesülhetett a teremtő Isten akarata. Az erős lélekért szóló ima pedig arra utal, hogy elszánta magát a következetes normakövetésre. Ez jutott eszembe, amikor felidéztem a nyolc évvel ezelőtti hideg februári napot, ahol egy szabadtéri tűz mellett, hajnalban Horváth Aladárval és a helybeliekkel az eseményekről beszélgettünk. Az egyik kétségbeesett családtag haragjában azt mondta: „Ide háromszáz méternyire van az az orvos, aki füstmérgezést állapított meg a halál okaként. Vajon mit szólna ahhoz, ha én most ezért kirángatnám az ágyból, hogy szembesítsem az aljasságával!?” Jól emlékszem többek kétségbeesett felkiáltására: „Azért mert ők gazemberek és szívtelenek, mi nem nyúlhatunk gyilkos eszközökhöz, nem lehetünk olyanok, mint ők.” Igen, valami ilyesmit jelent az a munka, amit a mi személyes reformációnkban Isten elkezd és véghezvisz. Ha fáj is az indokolatlan gyűlölet és aljasság, ha kár vagy gyász ér is minket, nem akarunk rosszal fizetni a rosszért. Isten is ezt tette és teszi velünk folyamatosan. Különböben nem tapasztalhatnánk meg bűneink bocsánatát, lelkünk békeességét, és soha nem lehetne megfékezni a gyűlöletet és a gonoszt. Ezért is kell naponta megújítanunk az Úr által teremtett tiszta szívben az erős lelket.

Iványi Gábor

IMPRESSZUM

Kiadja a Magyarországi Evangélikumi Testvérközösség * 1086 Budapest, Dankó u. 11. * Telefon/fax: (06-1) 577-0515

* E-mail: ev@metegyhaz.hu * www.metegyhaz.hu * ISSN1216 7223 * Technikai számunk: 0444

* Bankszámlaszám: 11708001-20520380 (OTP) * Készíti a szerkesztőbizottság * Felelős szerkesztő: Iványi Margit

* Szerkesztőbizottsági tagok: Kovács Judit, Bereczky Géza * Felelős kiadó: Iványi Gábor

* Munkatársak: Iklódy Janka, Lendvai Éva, Vadászi Ilona * Művészeti szerkesztő: Farkas Csilla

* Éves előfizetési díj: 1800 Ft * Egyes példányszám ára 150 Ft * Megrendelhető a kiadótól és a MET lelkési hivatalaiban.

AKTUÁLIS

A nyomdászat és a reformáció kezdetei

Gutenberg neve ma már mindenütt egybeforrott a könyvnyomtatás feltalálásának fogalmával, elévülhetetlen érdeme a mozgatható, más szóval az összerakható és szétszedhető betűknek, a betűk öntésének, és a kiszedett szöveg nyomási eljárásának feltalálása. A Gutenberg-galaxist ma a viharos gyorsasággal terjedő számítógépes technika, a mobiltelefon-alkalmazások színes világa látszik felváltani, de ha a nyomdászatnál maradunk, akkor is a szedő- és betűöntő-gépek, a hatalmas, modern gyorsajtok és rotációs technika idejét éljük. Ehhez képest a Gutenberg-féle kezdetleges szedéstechnika, a betűöntő eljárás, a fából összeállított sajtóprés nyilván kezdetlegesnek tűnhet. Gutenberg életének célja nem az volt, hogy röpiratokat, kalendáriumokat, apróbb könyveket nyomtasson, amikből jól megélhetett s vagyont is gyűjthetett volna. Többre törekedett. A XV. században alkotó Gutenberg olyan művet akart létrehozni, amelyre kortársai régóta vártak. A Biblia kinyomtatására készült, és bár vagyonából kiforgatták, tönkretették, célját elérte, halhatatlan lett, találmánya az egész világot megváltoztatta. Hogy milyen korszakos jelentősége volt a könyvnyomtatás feltalálásának, mindennél jobban bizonyítja az, hogy rövid idő múltán Európa valamennyi civilizált országában nyomdai műhelyek működtek. Magyarországon is igen hamar, már Mátyás udvarában nyomda kezdte el működését, néhány év múlva azonban már be is fejezte, mert ekkor még nem volt tömegigény a könyv, nem is annak szánták a kinyomtatott műveket. Hogy a reformáció ilyen viharos gyorsasággal terjedt el Európában, annak talán legelső sorban az volt az oka, hogy a reformátorok mindenkinek a kezébe könyvet akartak adni, „az egész közösséggel” meg akarták ismertetni a Szentírást, éppen ezért fordították azt le nemzeti nyelvekre, sőt, a magyarzatoknak és a vitairatoknak is olcsón kellett eljutniuk az egyre nagyobb számú érdeklődőhöz. A nyomdászat ugyanolyan forradalmat idézett elő a gondolkodásban, az életvitelben, mint a XX. században a rádió vagy a televízió. Abban is hasonló volt a helyzet, hogy néhány évtized kellett ahhoz, hogy a találmányok által megváltozott, és minőségileg más propagálás lehetősége jött létre, hiszen hamar rájöttek a kor emberei arra is, hogy ha mindenkinek tanácsot adnak a kezébe, akkor többen megtanulnak írni, olvasni, számolni, és lassan másként gondolkodni is.

Első protestáns íróink – hazai nyomda híján még – a közeli Krakkóban nyomtatták ki műveiket, de a nyomdák létesítése a XVI. század közepére mind nálunk, mind szerte Európában halaszthatatlan feladattá vált. Érdekesség, hogy Velencében ekkortájt (1523-ban) jelent meg a Jeruzsálemi Talmud nyomtatott kiadása, mégpedig Daniel Bomberg nyomtatásában.

Kezdeményezésekben nálunk sem volt hiány: Nagyszébenben létesült az első nyomda, latin és német nyelvű műveket nyomtattak ki ott a helyi szász iskola számára. Az első magyar nyelvű nyomtatott könyveket, mindjárt kettőt, de csak kettőt Nádasdy Tamás sárvári birtokán készítették el, mégpedig Sylvester János Újtestamentum-fordítását, valamint latin nyelvűt. Az első olyan nyomda, amely folyamatosan magyar nyelvű könyveket állított elő, a kolozsvári volt: Heltai Gáspár, a város vezető lelkésze a nyomdát hamarosan a reformáció szolgálatába állította. Maga Heltai többször is vallást cserélt, evangélikusból református, reformátusból pedig unitáriussá vált, így a reformáció legradikálisabb irányzatának vitairatai is megjelentek Magyarországon. Huszár Gál, a kor híres vándornomdája Debrecenben is meghonosította a könyvnyomtatást – Méliusz Juhász Péter legnagyobb örömére. Természetesen a „kálvinista Rómában” szó sem lehetett vallásátszerekről. Huszár Gál hátrahagyott felszereléséből fejlődött ki a mindmáig létező városi (ma Alföldi) nyomda.

A nyomdászat elterjedését természetesen nehezítette a török hódoltság és a vallási megosztottság is. A katolikus üldözés elől – írja Huszár Gál – a hódoltsági területekre menekülhettek a protestánsok, ahol szabadon gyakorolhatták a vallásukat, sőt az is előfordult, hogy maga a pasa is meghallgatott egy-egy prédikációt. Csak akkor szólt közbe, amikor a lelkész Korinthuszt meg Thesszalonikát emlegette. Ezek a szultán birtokai, háborodott fel, ezekhez semmi közük nem lehet a hitetleneknek, magyarázta, emlegette csak Kiskocsordot meg Nagyocsordot, de ne a török birodalom városait.

Az egyik legelterjedtebb betűtípus, a Janson-antikva megalkotója: Misztótfalusi

Ha nem hiteles okmányok tanúsítanak a nagy magyar nyomdásznak, Misztótfalusi Kis Miklósnak külhoni sike-

reit, majd hazatérése utáni tragikus sorsát, talán el sem hinnénk azt. A kezdetben papnak készülő, de nem jó beszéd-készségű fiatalembernek barátja, Pápai-Páriz Ferenc ajánlotta figyelmébe a nyomdászatot és Amszterdam városát, mert „*prédikátoraink, Istennek hála, elegenden vannak Erdélyben*”, de nyomdász nincsen. Misztótfalusi 1680-ban indult el hollandiai útjára. Célja az volt, hogy annyi tudást sajátítson el a nyomdászatból, amivel a Biblia nyomtatását ellenőrizni tudja. Ehhez képest kiváló nyomdásszá lett, nyomdájának és betűöntődjének jó híre mindinkább növekedett, s ennek megfelelően jövedelme is jelentős volt, még a grúz király (Misztótfalusi volt az egyike az első grúz nyomtatott betűk elkészítőinek), és a pápa is a megrendelői közé tartozott. Sikerei csúcán maga látott hozzá, hogy a magyar Bibliát kinyomtassa. Maga metszette hozzá a betűket, és a maga pénzén vásárolta hozzá a papírt. Nemcsak jó és szép kiállítású, de tökéletes szövegű magyar Bibliát akart létrehozni. Mint teológus és nyelvész sokat javított a szövegen. Később, amikor kalandos úton hazatért, éppen ebből lett a baj. Nem tudta megállni, hogy a kolozsvári tanárok és tudósok kinyomtatandó kéziratának stílusán ne javítson, a szövegen ne változtasson. A nevesebb tudósok ezt jó néven is vették, de a jelentéktelen emberek hiúságukban és önérzetükben megbántva érezték magukat. Hitvány vasművesnek nevezték, és tiltakoztak az ellen, hogy „egy közönséges nyomdászember” belejavítson kéziratukba. Az aljas kisvárosi pletykák mindjobban elkeserítették a mestert. Mindez az *Apologia Bibliorum* című védőirat megírás-

sára készítette őt. Ebben önérzetesen visszautasította az ellene hangoztatott vádakot, védte igazságtalanul támadott Bibliáját, és lefektette a sokat kifogásolt helyesírási elveit. A hatás, amit művével elért? Akik addig csak sértegették, most már a teljes ellehetetlenítésére törekedtek. A még javakora-beli férfi a kíméletlen és jogtalan támadások miatt teljesen összetört, búskomor lett. Megírta a *Maga személyének, életének és különös tselekedetinek Mentsége* c. írását. Ebben keserű hangon tárta fel azokat a megaláztatásokat és sérelmeket, amelyek kolozsvári tartózkodása óta érték. Műve ezúttal is olaj volt a tűzre. Kényszerítették, hogy az Istent, a papi rendet és az ekléziát megkövesse. Nyilatkozatot kellett közreadnia, amelyben műveit visszavonja, a könyvekben érintett személyeket megköveti, s ígéri, hogy ilyet többé nem tesz, továbbá könyvei összes példányát megsemmisítés végett beszolgáltatja. E kegyetlen művelet valóban végre is hajtották. A kíméletlen üldözés Misztótfalusit beteggé tette, és ettől kezdve élete már csak lassú halál volt. Napjait most már teljes visszavonultságban töltötte, s ötvenkét éves korában meghalt.

Misztótfalusi Kis Miklós sorsa a Habsburg-provinciává süllyedt Erdély nyomorúságos viszonyai között a kicsinyes és sötét gondolkodású kortársak környezetében alakult így. Erdély nyomdászata mindenestre a Heltai Gáspár és Misztótfalusi Kis Miklós működése alatti színvonalat sohasem tudta elérni.

Bereczky Géza

A REFORMÁCIÓ JELKÉPEI

A SZÍV

A Biblia szerint a szív az ember létének központja. Ezért is olvassuk gyakran, hogy Isten a szívet vizsgálja. A protestáns, reformációi jelképek közé Kálvin János saját címere révén került be, amely egy lángoló szívet Isten felé nyújtó kezét ábrázol, ezzel a jelmonddal kiegészítve: „*Szívetem égő áldozatul az Úrnak ajánlom.*” A szív a Luther-rózsában (melyről részletesebben egy későbbi számban írunk) is megtalálható: „*Ezzel arra akarom magamat emlékeztetni, hogy a Megfeszítettben való hit üdvözít bennünket. Ugyanis csak akkor igazulunk meg, ha szívből hiszünk.*” – írja Luther.

A HÓNAP JELESE

545 éve hunyt el Janus Pannonius

*Eddig Itália földjén termettek csak a könyvek,
S most Pannónia is ontja a szép dalokat.
Sokra becsülnek már, a hazám is büszke lehet rám,
Szellemem egyre dicsőbb, s általa híres e föld!*

– szól ekképpen 1465 tájékáról a *Pannónia dicsérete* című hazafias epigramma (Berczeli Anzelm Károly által készített) magyar nyelvű fordítása, melyet eredetileg latin nyelven, kivételes korban vetett papírra egy kivételes ember, aki európai hírre tett szert, és kinek valójában az eredeti nevét sem tudjuk biztosan.

Valószínűs szerint egy horvát kismemesi család sarjaként látta meg a napvilágot feltételezhetően Kesencei, avagy Csezmiczei János néven. Anyai ágon a nagynevű bíboros, esztergomi érsek, Vitéz János volt a nagybátyja. Ő volt az, aki felkarolta, s egyengette az ifjú pályáját; előbb a Sebes-Körös partjára, Szent László városába, Nagyváradra – ahol a Hunyadi ifjak is okosodnak – majd Itália földjére küldi, hogy ne a „hazai árnyékot” keresse, hanem a „lényegre törjön”. Bolognától északra, a „tökéletes reneszánsz város”-ként emlegetett Ferrarába kerül, ahol a világhíres költő-tudós-pedagógus, Veronai Guarino magániskoláját járja ki. Amellett, hogy megtanul latinul, görögül, főképpen a reneszánsz gondolkodás emberközpontúságát, a klasszikus tudományokat, művészeteket is megismeri, s itt érik igazán költővé, itt válik a sokak által becsült „Pannóniai Jánossá”, vagyis Janus Pannonius-szá:

*János volt a nevem, s Janus, ki e verseket írta!
Megmondom, ha netán, tudni kívánod okát.
Nem buta gögből hagytam cserben a régi nevem, nem!
Tudna-e bárki különb s szebb nevet adni nekem?
Ezt hittem magam is s lásd, Janus lettem, amint a
Múza magához emelt s megkoszorúzta fejem.**

– vall ekképp névváltoztatásáról az itáliai magyar diák (eredetileg szintén latinul, hiszen valamennyi művét e nyelven írta).

Tanulmányai sorában Ferrarát Padova követi, mely Európa egyik első egyetemi városaként ismert. Itt jogi tanulmányokba kezd, pontosabban kánonjogi tanulmányokba. Az alapos okulás után még jobban kinyílik számára a

„világ”, itáliai körút következik, de közben röpké időre egy hazai kitérő, ahol rang is várja: váradi örkanonokság. Ekkortájt írja első pannóniai tárgyú elégiáit. Az igazi példahely számára azonban Róma, ahol nem tartózkodhat sokáig, mert rövidesen újra haza kell térnie. Tizenegy évnyi itáliai életétől nem szívesen válik meg, hiszen ott már híres, nagyra tartják, s óriási sikerek kecsegtethetik még. Azonban Mátyás megkoronázásával nem kisebb feladatok várnak az ifjú prépostra Magyarországon, minthogy ő is kivegye részét a haza újjászervezéséből. Bár főként politikai feladatokat kap, mint királyi kancellár nem hagy föl a költészettel, sőt, fő céljának tekinti a műveletlenséggel szembeni küzdelmet, a humanista kultúra mind szélesebb körben történő terjesztését. Ezt szolgálja a ritkábbnál rit-

kább könyvek gyűjtése, könyvtár létrehozása, s mindazon erőfeszítése, amely új otthonát, Pécsét kívánná egyfajta kulturális centrummá teremteni. Nagybátyja nemcsak az ország legbefolyásosabb személyisége, s az uralkodó legfőbb tanácsosa, de az ország legfőbb egyházi vezetőjeként továbbra is kezében kívánja tartani a feladatokat. Ehhez segítségül legbizalmasabb emberei, vagyis püspökei közé emeli Janust is. A gyakorta íróasztalánál verseket költögető pécsi püspöknek hamarosan nagy feladatokkal kell megbirkóznia, segítenie kellene megszabadítani az országot és egész Európát a törökötől való veszedelemtől egy török-ellenes nyugati szövetség életre hívásával. Ezért hát újabb feladatokat vállal, latba veti hírnevét, tekintélyét, levelez, tárgyal, utazik, visszamegy Firenzébe és Rómába is, ahol rendkívüli tisztelettel fogadják. De útközben váratlan hír éri: Mátyás hosszú távú békében egyezkedik a szultánnal. Janus befolyásos, s igencsak fáradtságos politikai-külpolitikai munkája egyik percről a másikra fullad kudarcba. Nagybátyjával és a velük egy húron pendülő főurakkal együtt rövidesen szembefordul a magyar uralkodóval, és a német birodalmi gyűléstől várnak sürgős segítséget, hogy végül lengyel uralkodójelöltjüket a trónra ültethessék. Mátyás azonban résen van, mindenről tudomást szerez, s nagy haraggal veszi gátját az összeesküvőknek; a pápai követ közbenjárásáig börtönbe vetteti mindannyiukat. Janus nem hajlandó feladni elveit: egy darabig a pécsi várban védekeznek, majd amikor már tarthatatlan minden, elmenekül, útnak indul szeretett Itáliája felé. Nem ér célba;

gyenge tüdeje felmondja a szolgálatot, útközben, Zágráb mellett hal meg. Alig harmincnégy esztendősen hunyja le szemét, nem érve meg annyira várt „tavaszát” – az *Egy dunántúli mandulafáról* című verséből véve sorsának hasonlataképp –, mandulafa-élete jelképes virágba borulását. Nem tud kiteljesedni jobb sorsra érdemes élete.

Janus Pannonius, aki pap létére nem idegenkedett életvidámságról, múzsákról írni, sőt néha még az egyházat is bírálta, a magyar irodalom első név szerint ismert költője, a magyar költői öntudat első kifejezője, Magyarország számára az első hírnevet, ismertséget hozó poéta volt. Halálának évfordulóján ne legyünk restek megidézni őt egy-egy költői sorával!

-kereszényi-

*Én lelkem, ki az égi tejúton a földre subantál
S bennem az életerő drága zsarátnoka vagy,
Nincs panaszom rád, mert ragyogó és szép a tehetség,
Mely fölemel s nemesen gyűjtja ki szellememet.
Úgy léptél ki a Rák kapuján fönt, hogy nem is ittál
Búsan a Léthe szelid habjaiból feledést.
S ott, hol a fűrge Oroszlánt éri a mennyei Serleg,
Ott siklott le az út, életem útja megint.*

(Janus Pannonius: *Lelkemhez*)**

* Berczeli Anzelm Károly fordítása.

** Berczeli Anzelm Károly fordítása

A MAGYAR REFORMÁCIÓ
NŐALAKJAIApafiné Bornemisza¹ Anna,
Erdély fejedelemszónya

A Bornemisza-család egyike volt Magyarország legelőkelőbb, ősi családjának. Bornemisza Anna születéséről és gyermekkoráról keveset tudunk, egyes források szerint 1626-ban, de valószínűbb, hogy 1630-ban született. Kortársai szerint nem volt szép, sokat betegeskedett, annál inkább rendelkezett páratlanul tisztánlátó ésszel, amellyel a leghomályosabb, legkétségbeejtőbb helyzetekben is megtalálta a megoldást. Született diplomata, kiváló kormányzó érzékkel megáldott nő volt, akinek mindenre kiterjedt a figyelme, és aki akármilyen nagy országot képes lett volna

kifogástalanul kormányozni. Valójában ő kormányozta Erdélyt!

1653-ban ment feleségül az akkor 21 éves Apafi Mihályhoz. Ez a korszak már nem Erdély aranykora, nem Bethlen Gábor és I. Rákóczi György uralkodásának ideje volt. II. Rákóczi György kudarcos lengyelországi hadjárata során Bornemisza Anna férje is – sok más erdélyi nemesemberrel együtt – a tatár kán fogságába esett. A kán hatalmas váltságdíjat követelt ezeknek az embereknek a szabadon bocsátásáért, amit a lengyel hadjárat és török hó-

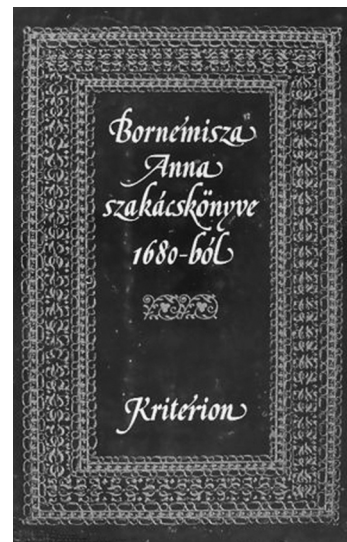
doltság miatt elszegényedett nemesi udvarok már nem tudtak kifizetni. Így Bornemissza Anna is csak évek múlva tudta 12.000 tallér fizetség ellenében kiszabadítani a férjét.

II. Rákóczi György és az utánuk következő fejedelmek sorban megszegték a török szultánnal kötött megállapodásukat, és ezt az árulást komolyan megtorolták a török hadak. Nyomukban tűz, vér és halál járt. A nagy erdélyi városok – Beszterce, Marosvásárhely, Dés – sorra meghódoltak, és jobb jelölt nem lévén a török szultán megbízottja 1631-ben Apafi Mihályt jelölte ki az erdélyi fejedelemség trónjára.

Apafi ellentmondásos történelmi figura. A kortársak egyértelműen negatív alaknak tartották. Szerintük három szenvedélye volt: a vadászat, az órák (számtalan óráját minden nap pontosan felhúzták), és az esti ivászatok az erdélyi urakkal. Úgy tűnik, hogy a kormányzást okos és erélyes felesége nélkül nem tudta volna végezni. Ezt a képet rajzolja meg róla Jókai Mór az *Erdély aranykora* mellett a *Törökvilág Magyarországon* című regényében is. Manapság vannak történészek, akik Apafit olyan óvatos politikusnak látják, aki sikerrel egyensúlyozott a két nagyhatalom között. Ezen vélemények ellenére mégis a negatív kép tűnik valószínűnek. A feleség, Bornemissza Anna mindenestre bámulatosan tudta összeegyeztetni magában a hűség és a gondos anyát, a kítűnő gazdasszonyt és a széles látókörű fejedelemszonyt.

A fejedelelem teljesen befolyása alatt állt, és megosztotta vele a kormányzás minden gondját. A sok tekintetben gyenge Apafit nem sokra becsülte az erdélyi nemesség, az erélyes asszonyuralmat pedig nehezen tűrte. Az anyai ágon Annával rokon, éles eszű, de akaratával szemben ellentmondást nem tűrő Teleki Mihály erőszakos cselekedetei a kancellárt gyűlöltté tették, és ez a gyűlölet – nem egy esetben alaptalanul – áterjedt Bornemissza Annára is.

Rendkívül nehéz idők voltak ezek az Erdélyi Fejedelemség számára, a török rendszeresen magas sarcot szedett, miközben a háborúk miatt az ország gazdasági ereje jelentősen megcsappant. A fejedelmi udvartartás és gazdaság rendkívüli figyelmet igénylő intézése és rendben tartása Bornemissza Anna kiváló érzékét dicséri. A gazdasági viszonyokról az ő rendkívüli pontossággal jegyzett „Gazdasági Napló”-i

nyújtanak felvilágosítást. A fejedelelem a gazdasági kérdésekkel egyáltalán nem törődött, ezzel szemben Anna gazdasági naplókat vezetett, amelyek nagyon gondosak és pontosak voltak. Az is jelzi, hogy milyen jó gazdasszony volt, hogy még egy híres szakácskönyvet is írt.

Külpolitikai kérdésekkel is foglalkozott. Annak volt a híve, hogy a törökökkel Erdély biztonsága érdekében fenn kell tartani a jó viszonyt, és az adót pontosan fizetni kell nekik. Ha elgondoljuk, hogy a háborús évek, és a bonyolult belpolitikai helyzet mennyire rendezetlenné tette a gazdasági viszonyokat, akkor értékelni tudjuk azt a kitartó, fáradhatatlan munkát, amit a fejedelemszony e téren végzett. Az ő jól meggondolt intézkedései teremtették meg az alapot a rendezett adózásra, így a megfelelő adóbevételekre, amelyeknek egy része természetesen a szultánhoz került.

Az erős kálvinista hitű fejedelemszónak mindenre kiterjedő figyelmét a vallási dolgok sem kerültk el. Ha a pataki vagy akármelyik lelkészi állás megüresedett, neki is volt beleszólása, hogy kit nevezzenek ki: „*lássuk meg, micsoda ember lesz*” – mondta nemegyszer. Majdnem érthetetlen, hogy az olyan józan ítélőképességgel felruházott asszony, mint ő, hogyan eshetett maga is bele korának abba a hibájába, hogy elkeseredett és szívós ellensége volt azoknak, akik más vallást gyakoroltak. Bornemissza Anna üldözte a katolikusokat, persze nem a vallásháborúk szellemében, de az akkori idők enyhébb eszközeivel. Ez már nem az erdélyi vallási türelem kora volt, és ebben a kor politikai viszonyai jócskán szerephez jutottak.

1687-ben megkötötték a balázsfalvi szerződést, melynek értelmében Apafi Mihály haláláig fejedelelem maradhat, de utána I. Lipótra száll Erdély. Ez a fordulat, családjának és férjének megalázása megtörte, és ágyba döntötte a gazdasszonyt. 1688-ban hunyt el.

Szabó Ildikó

1 A név helyesírása ingadozik, sokan Bornemissza Annának írják, de a szakácskönyvnek címe is Bornemissza Anna szakácskönyve.

Felhasznált források: Balás Ilona: *Bornemissza Anna fejedelemszony élete és kora*. Gyömrő 1918. Kner Izidor nyomdaja

<http://montazsmagazin.hu/hires-magyar-nok-bornemissza-anna-fejedelemszony/>

HÍRMOZAIK FABINYI TAMÁS, AZ ÉSZAKI EVANGÉLIKUS EGYHÁZKERÜLET PÜSPÖKE az orionnak adott nyilatkozatában a következőt válaszolta arra a kérdésre, szüksége van-e a mai egyháznak egy új Lutherre: „*Természetesen szüksége van, valószínűleg az egyházakban vannak ilyen Lutherek. Akár Ferenc pápa is lehet egy új Luther. A pápa mer szakítani a konvenciókkal, és meg mer kérdejeleznit évszázadosnak hitt dogmákat. Egyfajta reformációt szeretne véghezvinni a jelenlegi katolikus egyházban.*”

(origo.hu)

A nemzetközi nőnapot 1914-ben tették március 8-ra a New York-i textil munkások 1857-es sztrájkjának emlékére. A legtöbb országban ekkortájt erősödtek föl a nők követeléseai szociális-gazdasági jogaik kiszélesítésére, a foglalkoztatásban, és a bérezésben érvényesülő hátrányos megkülönböztetésük megszüntetésére.

IFI SAROK

Nagy nevek, különböző országokból, akik szerepet játszottak a reformáció idején. Keresd meg őket a szórásban!

Jó keresgélést! Tdke

- **Peter Waldo** (vagy Pierre Valdes, francia származású, jóval a reformáció előtt élt, ma úgy mondjuk, előreformátor; magyarul Vald Péterként emlegetjük),
- **John Wycliffe** (angol származású, ő is egyike az előreformátoroknak),
- **Jean Calvin** (francia származású svájci reformátor, magyarul Kálvin János néven ismerjük),
- **Huldrych Zwingli** (svájci reformátor),
- **Martin Luther** (német származású reformátor, magyarul Luther Márton néven ismerjük),
- **Jan Hus** (cseh származású előreformátor, magyarul Husz János néven ismerjük),
- **Heltai Gáspár** (magyar származású reformátor),
- **Radicsics Gáspár** (akit Károli Gáspár néven, a Biblia szövegét magyarra fordító reformátorként ismerhetsz)

Q	E	W	M	A	R	T	I	N	L	U	T	H	E	R
T	Z	U	K	J	Á	H	G	F	S	S	A	S	A	Í
E	G	H	J	K	P	L	É	Á	O	M	N	B	X	Y
F	Y	X	C	A	S	R	T	Z	D	I	C	B	C	X
F	X	D	F	R	Á	É	O	Ü	L	O	P	Ő	Ú	O
I	C	V	G	Í	G	N	M	J	A	N	H	U	S	Ó
L	F	G	H	J	S	V	C	X	W	Y	Í	A	S	D
C	H	T	Z	U	C	R	E	W	R	F	G	H	J	F
Y	Q	A	S	D	I	F	G	Z	E	U	I	Z	T	R
W	Q	R	T	E	S	R	A	S	T	D	F	G	H	J
N	A	Y	X	C	C	B	N	M	E	L	É	Á	K	J
H	E	L	T	A	I	G	Á	S	P	Á	R	G	F	S
O	S	A	A	W	D	E	R	T	Z	U	I	O	P	Ő
J	E	A	N	C	A	L	V	I	N	Ű	Á	É	L	K
J	K	L	É	Á	R	W	E	R	T	Z	U	I	O	P
I	L	G	N	I	W	Z	H	C	Y	R	D	L	U	H

Részlet Patricia M. St. John *Egyetlen megoldás* (Evangélium Kiadó) című művéből.

(folytatás) Új barát

A hely, ahol ültem, meleg volt és nyugalmas. Csak a lustán ballagó víz csobogását lehetett hallani, és a madarak izgatott csi-csergését, ahogy a fákon fészküket építették. Shadow egyszer csak felemelte a fejét, és morogni kezdett. Megfordultam, s egy fiút vettem észre, aki a part mentén bandukolt. Olyan korú lehetett, mint én, és barátságosnak látszott. Sűrű, sötét haja volt, és szív alakú arcában két zöldesbarna, távol ülő szeme.

– Halló! – köszönt rám a fiú természetes közvetlenséggel. – Nincs véletlenül egy zsebkendőd?

Kutatni kezdtem a blúzom ujjában, ahonnan egy meglehetősen piszkos zsebkendő került elő. A fiú leült mellém, és ki-nyújtotta a lábát, melyen csúnyán vérző seb tátongott.

– Menj a patakhoz, és tartsd a lábad előbb a hideg vízbe! – mondtam, visszaemlékezve az elsősegély-tanfolyamra. Szót fogadott. Leült egy fatöncre, és lábát a vízbe lógatta. Utána jól bekötöttem a sebet a zsebkendővel. Együtt figyeltük, hogy szivárog-e még a vér. Alsó tagozatos korom óta szinte semmi dolgom nem volt az iskolában fiúkkal, és többnyire igen félszegen viselkedtem a jelenlétükben. De egészen más egy olyan fiú, aki segítségre szorul.

– Mi történt? – kérdeztem.

– Itt lábaltam a patakban, és üvegcserépbe léptem.

– Nem is lett volna szabad itt kószálnod. Ez egy fácán-rezervátum és magánterület.

Megnyerően rám mosolygott. – És te mit csinálsz itt? – kérdezte.

– Én idevaló vagyok – feleltem fontoskodva. – Nagypám harminc évig urasági első kertész volt. A tulajdonosok még mindig egy csomó fácánt küldenek neki, mikor a vadászatról visszatérnek.

– Komolyan? – csodálkozott a fiú. – De nem nagyon unalmas egy ekkora birtokon egyedül játszani? Nem lenne kedélyesebb, ha még valaki itt lenne?

Ezen még sosem gondolkoztam.

– Hát... lehet – feleltem lassan. – Valószínűleg érdekesebb lenne. Te gyakran jársz erre?

– Most vagyok itt először. Nemrég költöztünk ide. Nem a kapun át jöttem, hanem a völgy felől, és átbújtam a kerítés alatt. Kedvenc tárgyam a természetrajz, és szeretném a vadon élő állatokat tanulmányozni ezen a környéken. Itt, az erdőben lehet legjobban megfigyelni őket. Légy nyugodt, nagyon fogok a fácánokra vigyázni! Lejjebb egy gátat szeretnék építeni a patakban, és egy tavat szeretnék létesíteni. Akkor több állat odajár majd inni, különösen hajnalban. A mindenit! Nézd már a lábam!

A zsebkendőből csak úgy csöpögött a vér. Valamit feltétlenül tennem kellett.

– Hol laksz? – kérdeztem.

– A városban. De odáig nem tudok elgyalogolni. Talán el is véreznék.

– Akkor gyere velem haza. Nagymama beköti majd rendesen a lábad, és hív egy taxit. A kastély főkapuja mellett lakunk.

Az út kb. csak tíz perc odáig.

– Nem fog megharagudni? Végül is én nem vagyok idevalósi.

– Ugyan, mire gondolsz! Őt a fácánok egyáltalán nem érdeklik. Nagypát már inkább, de ő biztosan még a növényházban van. Úgy elfoglalja magát a paradicsommal, hogy meg sem fogja kérdezni, mit keresel itt. Csak gyere!

Majdnem húsz percre volt szükség, hogy hazaérjünk, mert a sebesült láb nagyon fájt. A fiúnak szerencséje volt egy kése, amivel vastag botot vágott magának, és arra támaszkodott. Hősiesen bicegett a hosszú úton. Közben sok mindent megtudtam róla, mert rengeteget beszélt.

Donaldnak hívták, de azt mondta, szólítsam csak Donnak. Tizenkét éves volt. Apja nem sokkal korábban vette át a Royal Midland Szállót, és igyekezett a forgalmát fellendíteni. Don szemmel láthatólag nagyon büszke volt az apjára. Testvérei nem voltak, és kollégiumban lakott, onnan járt iskolába. Ezért a városban még nem sok barátja akadt.

– És te? Mit csináltál itt teljesen egyedül?

– Hát... Gondolkoztam.

– Gondolkoztál? Gyakran szoktál ott ülni és gondolkozni? És egyáltalán, mire gondolsz?

– Ó, semmi különösre. Már itt is vagyunk! Ez a házunk.

– Micsoda pompás kert! A nagyszüleidnél laksz?

– Igen.

Egy pillanatra megállt, beszívta a harangvirágok s a dúsan virágzó mandulafa pompás illatát, és biztos voltam benne, hogy a Fácán-tanyát ugyanolyan csodálatosnak látta, mint én. *(Folytatjuk.)*

Eötvös híres, hétórás védőbeszéde – melyben jogtudása, megfigyelőképessége, lélektani éleslátása, alapos természettudományos konzultációi összegződtek – július 30-án reggel háromnegyed 9-től délután 4 óráig tartott. Az augusztus 3-án kihirdetett ítélet kimondta a megvádolt zsidók felmentését. Eötvös a perben vállalt szerepe miatt mint „fősahter” és „sahtervédő”, zsidóellenes támadások céltáblájává vált.

ZSIDÓ ÉLET

CIONIZMUS 2.

A felvilágosodás túlzott optimizmusával szemben a kisebbségek, így a zsidók befogadása sem volt egyszerű. Hiába igyekezett a zsidóság egy része azonosulni a befogadó nemzettel zsidó identitását részben vagy egészben feladva, erőfeszítései ellenére az európai társadalmak nem tekintették a maguk részének. Az antiszemitizmus a modernitás korában sem szűnt meg, hiába igyekeztek a zsidók, hogy bizonyítsák lojalitásukat a befogadó nemzet iránt: a nem-zsidó többség szemében továbbra is idegenek maradtak.

Ebben az időben a zsidó identitásnak új formái keletkeztek, melyek közül néhányat célszerű megismernünk a cionizmus születésének megértéséhez. A továbbra is szigorú hagyományörző gyakorlatot folytató zsidó közösségek mellett megjelentek a magukat újszerűen definiáló csoportok. Közöttük olyan közösségek is, amelyek ugyan sok mindenben „modernizáltak” a zsidó vallásjogot, de vallási identitásuk egyértelműen zsidó maradt. Ők nem vallották magukat zsidó nemzetiségűnek, hanem azonosultak a befogadó nemzettel, és magukat például **magyar zsidóként** vagy **zsidó vallású magyarként** határozták meg.

Azok a zsidók, akik vallási közösségeiktől részben vagy teljesen elszakadtak, az antiszemitizmus által keserves tapasztalatra tettek szert: még ha ők maguk tiltakoznak is zsidóságuk ellen, akkor is azok maradnak. Így nem hittek a beolvadás lehetőségében sem. (Sajnos a későbbiekben a holokauszt szenvedései is őket igazolták.) Ők nem a vallási, hanem az etnikai alapú zsidóságukat domborították ki, és mint ilyenek, **népként** határozták meg önmagukat. Sokan a beolvadás lehetőségébe vetett hitüket elvesztők közül a zsidó identifikáció új, nem vallási, hanem etnikai alapú formáit keresték.

Voltak olyanok, akik bár nem szakították meg a kapcsolataikat a zsidó közösséggel, de csak a vallási közösség-vállalás számukra nem volt elég korszerű, ezért kísérleteket tettek új utak keresésére önmeghatározásukhoz. Ezen útkeresés – akarva-akaratlan –, a zsidó közösséghez és kultúránkhoz való tartozás, a társadalmi integrálódás részleges kudarca, az antiszemitizmus ereje és egyéb tényezők miatt merülhetett fel kérdésként az, aminek azelőtt értelme sem volt: **hogyan a zsidóság vallás, vagy nép?**

A zsidó nemzeti eszme – ahogy minden egyéb nacionalizmus – a saját nemzet iránti hűség és elkötelezettség, amely politikai szinten is érvényesítendő. Mint ilyen, legalább olyan nehezen meghatározható jelenség, mint a „**nemzet**” fogalma. Ez utóbbi olyan közösség, mely önrendelkezési jogra tart igényt, megkülönböztetve önmagát a többi közösségtől. Ahogy a szubjektivisták szerint a nemzet egy választott alapokon álló, politikai célú, „képzelt” közösség, melyet a közös jövő vágya és a közös akarat tart fenn, úgy az objektivisták akaraton és választáson kívüli közös tényezőként említik például a közös etnikai eredetet, a közös múlt tudatát, a közös nyelvet, vallást és történelmet.

Objektívan bizonyítani egy nép közös őseit, eredetét úgyszólván lehetetlen. Etnikailag a nemzetek nagy része nem homogén, ahogy a zsidóság sem az, akik között fekete afrikaiak és fehér bőrű európaiak is találhatóak. A mai értelemben vett nacionalizmus, bár a XIX. és XX. században érlelődött meg (kezdetét a XVIII. századra tehetjük, ld. Rousseau „népfenség” gondolatát: „Ha elveszett hazám, én sem létezem”), már az ókori zsidóságnál és a görögöknél is megfigyelhető az erős hazaszeretet, mely a nacionalizmus előfutára.

Johann Gottfried mint a német romantika képviselője, nem politikai, hanem kulturális önmegvalósításként határozza meg a nacionalizmust – míg Johann Gottlieb Fichte nacionalizmusa agresszív: a nemzetek külön küldetést hivatottak betölteni, és az egyén feltétlen lojalitással tartozik a nemzetének, akár erőszakkal is be kell olvasztani a kisebbségeket, ha kell, a szomszédos népek elleni agresszív fellépés mellett is.

Míg Németországban a *tekintélyelvű nacionalizmus* nyert teret, addig másutt a *liberális nacionalizmus*, mint pl. Itáliában, melyet Giuseppe Mazzini, vagy Angliában, amit John Stuart Mill képviselt. Ők a nemzetek egyenlő jogait hirdették, szerintük a szabadság és a nemzetek virágzása együtt jár. A nacionalizmus máig is megtartotta Janus-arcát. Ennek megfelelően láthatjuk variációit a liberális és a tekintélyelvű nemzeti ideológiáknak is.

Fentiek ismeretében érthető, hogy a nacionalizmus megítélése felemás. Az *internacionalizmus*, a mindenek feletti nemzet iránti lojalításban az ellenségeskedés forrását látja,

mint a törzsi vad érzelmek továbbélését. Ám ez a felfogás nem különbözteti meg kellően az agresszív, kisebbségi jogokat tagadó nacionalizmust a liberális nacionalizmustól, amely a társadalmak önmegvalósításából indul ki, de nem hirdeti egyik nemzet felsőbbrendűségét sem más nemzetek fölött.

A modern zsidó nacionalizmus az európai nemzeti eszmékhez képest bár azonos korban, de kis késéssel jelenik meg, annak ellenére, hogy a zsidó népi tudat gyökerei történelmünk kezdetéig nyúlnak vissza.

A cionista eszme történetének egyik nagynevű kutatója, Gideon Shimeoni meghatározása szerint akkor beszélhetünk etnikumról, ha jelen van a csoport közös eredet-tudata (valós vagy mítikus), valamint a közös nyelv, a vallás, a terület. Amennyiben fentiek a közösség tudatos önmeghatározását jelentik, úgy etnicizmusról beszélünk, míg az etnikumba való besorolás meghatározott lehet akár egy másik etnikum által is.

Az etnikum fogalmát meghatározó kritériumok nem alkalmazhatóak egészében minden etnikumra. A zsidóság például nem felel meg ezek mindegyikének: a mai napig sincs egyetlen közös nyelvünk, 1948 előtt nem volt közös országunk. A zsidó nemzeti eszme születésekor utópiának tűnt, hogy legyen egy olyan terület, ahová a zsidó nép minden tagja elvándorolhat, és ahol közösségünk gyakorolhatja önrendelkezési jogát.

Ha egy etnikum tagjai magukat nemzetnek nevezik, és politikai célokat tűznek ki (kisebbségek esetében e politikai cél az önálló nemzetállam megalakítása), akkor beszélünk

nacionalizmusról. A nacionalizmus fogalmába a modern kori zsidó nemzeti eszme könnyen beilleszthető (pl. Hugh Seton Watson „diaszpóra-nacionalizmus” fogalmába akár a zsidóság, akár az amerikai indiánok, a kínaiak, örmények, volgai tatárok stb. nemzeti tudata). Van olyan felfogás, amely szerint a nemzeti tudat, a nacionalizmus eszméjének kialakulásához elegendő egy olyan népcsoport, melyben létezik a közös eredet mítosza, közősek a történelmi emlékek, a kultúra és a terület stb.

A modern zsidó nemzeti eszme születése, a cionizmus elemzése során fontos a külső és belső tényezők közötti kapcsolatot megvizsgálni. Az antiszemitizmus jelentős szerepet játszott mind a cionista gondolkodók világnézetének kialakításában, mind a cionizmus mint politikai mozgalom tömegbázisának megteremtésében, ám a cionizmus nem csak a modern kori zsidóellenességre adott reakció. A zsidó értelmiség teremtette meg a cionizmus ideológiai alapjait, építve a mindig is létező identitást meghatározó tudatra, a modernizáció feltételeivel összehangolva azt. A cionizmus mint nemzeti mozgalom elképzelhetetlen lett volna a korábban meglévő kollektív etnikai tudat és nemzeti szolidaritás nélkül, mert e két tényező volt a mozgalom sikerének záloga.

Következő számunkban folytatjuk...

Schlesinger Hanna

Tel Aviv

Együttal kívánok Örömteli Purimot

Minden Kedves Olvasónknak és Munkatársainknak!

HÍRMOZAIK

MOZGÓ TEMPLOMMAL AZ ÚTON. Sebastian Walde heinsbergi lelkész Észak-Rajna-Vesztfáliában elsőként vágott útnak utánfutós oltárával, hogy minél több ember számára elérhetővé tegye az istentiszteleti alkalmakat. A gördülő oltár – „Kirche to go” – véleménye szerint olyan látogatókat is elér, akik nem tudnak a templomokba eljutni. Így az idősothtonok lakói vagy az eldugott helységek lakosai, de akár a szabadtéri rendezvények vendégei, valamint a piacokon vásárlók is részesülhetnek az istentiszteleteknek.

(Forrás: Unsere Kirche. Die Zeitung mit der guten Nachricht.)

A LUTHERÁNUS VILÁGSZÖVETSÉG (LVSZ), AZ EGYHÁZAK VILÁGTANÁCSA (EVT) ÉS AZ ACT ALLIANCE NEVŰ, SEGÉLYSZERVEZETEKET TÖMÖRÍTŐ SZÖVETSÉG ÁLLÁSFOGLALÁST ADOTT KI az Egyesült Államok elnökének bevándorlásról hozott elnöki rendelete és a rendelet menekülteket érintő hatása kapcsán: „*Hitünk arra indít bennünket és minden keresztény embert, hogy szeressük és szívesen fogadjuk az idegeneket, a menekülteket, azokat, akik mások, mint mi*” – áll a nyilatkozatban. „*Úgy kell bännünk velük, ahogyan velünk szeretnénk, hogy bánjanak. A Szentírás és Jézus Krisztus tanítása egyértelműen fogalmaz e tekintetben.*” A nyilatkozat a Bibliára utalva arra szólítja fel az Egyesült Államokat, hogy tartsa tiszteletben az eddigi hagyományokat, a nemzetközi egyezményekben szabott kötelezettségeket, és továbbra is tegye lehetővé a menekültek befogadását.

(Forrás: LWI)

„A terrorizmus jelensége hitétől függetlenül mindenkit érint, így sok ezer muszlimot is. Az EU eltökélten küzd a terrorista fenyegetés ellen. Az Unió minden rendelkezésére álló eszközt bevet, hogy a tagállamokat támogassa a terrorizmus kiváltó okainak kezelésében és a radikalizálódó személyek számának visszaszorításában, valamint annak érdekében, hogy a terrorizmus elleni küzdelem Európán belül és kívül egyaránt eredményre vezessen.” (Gilles de Kerchovenak, a terrorizmus elleni küzdelem uniós koordinátorának nyilatkozatából)

EGY REMÉNYRE

Adenbüttel és Rethen menekültjei

Amikor Németország 2015 őszén kaput nyitott a menekülteknek, nyilvánvaló volt, hogy az én két falumba is érkeznek majd közülük.

A Németországba beáradó tömeg először úgynevezett befogadótáborokba került. A környékünkön is állítottak fel egy ilyen szükségzsellő: egy üres katonai laktanyát rendeztek át menekülttáborrá. Segítőkéz emberek önkéntes munkával szinte egyik napról a másikra tették lakhatóvá az épületet, hogy valamilyen módon emberi körülményeket tudjanak biztosítani az ide érkezetteknek. Tényleg erő felletti munka volt ez, de sikerült, minden időre elkészült. Igazza lett Angela Merkel mondata: „Wir schaffen das”, azaz „Megbirkózunk ezzel.”

Eltelt egy kis idő, míg a gyülekezetembe az első menekültek megérkeztek. Először Szíriából érkezett egy család, majd hamarosan jött a hír, hogy húsz ember jön Elefántcsontpartról. Nagy volt az izgalom. Azonnal több csoport is alakult, akik segíteni akartak. Szépen berendezték a lakásokat, kitakarítottak és bevásároltak, így szívélyes fogadtatás várt a vendégekre. Sajnos a legtöbbször csak „kézzel-lábbal” lehetett értekezni, mivel a mi környékünkön kevesen beszélnek franciául.

Nem kellett hozzá sok idő, hogy maguk a menekültek ajánlják fel segítségüket. Nem akartak tétlenül otthon ülni, szeretnék volna viszonzni kedvességünket. Többször gereblyékkel, lapátokkal mentek végig a falu utcáin, és eltakarították a lehullott lombokat. Rendbe tették a templom környékét, sőt még a parókia kertjét is. A temetőben is sokat tevékenykedtek, de mindenütt segítettek ahol csak tudtak. Örültek, hogy van mit csinálniuk. Hivatalosan ugyanis még nem dolgozhatnak, ezért a fizetség a részünkről csak ennyivaló lehetett. Ha pénzt adtunk volna cserébe, az fekete munkának minősülne, így sajnos az nem jöhetett szóba. De az élelemnek mindig örültek, különö-

sen a süteménynek. Ha orvoshoz kell menniük a szomszéd városba, vagy hivatalos dolgot intézni, mindig van valaki, aki elviszi őket autóval.

Többen felvették velük a kapcsolatot, hogy segítsék őket abban, hogy jobban bekapcsolódjanak a közösség életébe. Közöttük voltak a különböző egyesületek és klubok is. A sportegyesületek bizonyultak a legsikeresebbeknek, legfőképp a focicsapat. Ma már minden edzésen ott vannak. Felszerelést a csapattól kaptak. Szívderítő látni a közös edzéseket, amikor a mieinkkel együtt játszanak.

Decemberben nagy volt a örömünk, mert el tudott indulni egy német kurzus. A tanfolyamot a gyülekezeti termünkben tartják, heti három alkalommal. Miután kiderült, hogy néhányan nem tudnak rendesen írni és olvasni, indítottunk egy olyan tanfolyamot is, ahol írni és olvasni tanulhatnak. Ezek az alkalmakon mindig mindenki részt vesz, és nagyon jó a légkör. Karácsony első napján kis ünnepélyt tartottunk a számukra, ami szintén jól sikerült.

A vasárnapi istentiszteleten is többen részt vesznek, függetlenül attól, hogy kinek milyen a vallása. Külön örülünk, hogy a muzulmánok is szívesen jönnek.

Most egy félév elteltével úgy érezzük, hogy a menekültek gazdagítják az életünket, és már szinte hozzánk tartoznak. Természetes, hogy eleinte kételkedő megjegyzések is elhangzottak, és félelmink is voltak, de ezek fokozatosan eltűntek. Ma már a legtöbbször így nyilatkoznak róluk: „Kedves emberek, udvariasak és segítőkészek.”

Hálás vagyok Istennek, hogy a gyülekezeti tagok nagy szeretettel megnyitották ajtajukat és szívüket ezeknek a messziről, nehéz körülmények közt ide érkező embertársainknak.

Renata Pautsch

evangélikus lelkész

HÍRMOZAIK TEMPLOMOT NYITOTT FERENC PÁPA A HAJLÉKTALANOKNAK. A római, belvárosi Trastevere-negyedben levő San Callisto templomról van szó. A 17. századi templom arra a kútra épült, amelyben a legenda szerint I. Kallixtus pápa 222-ben mártírhalt. Ferenc pápa a rendkívüli hideg kezdete óta a római utcákra küldte a pápai főalimizsna hivatal járműveit is, hogy az utcán éjszakázó hajléktalanok ezekben találjanak menedékre, mínusz húsz fokig meleget adó hálószákokat osztott szét, valamint napközben is megnyitotta a Vatikán által működtetett egyházi éjszakai szálláshelyeket.

(Forrás: MTI)

BACH KANTÁTÁINAK NYOMÁBAN

Zenei gondolatok szabad áramlása

A német egyházi kantáta létrejöttének, kialakulásának legfontosabb feltétele a reformáció volt, főképpen Luther teológiája, amely a Biblia szövegének értő, anyanyelvi elsajátítását tűzte ki célul, és a dallam-szöveg szoros kapcsolatát, egységét hirdette. A zene – akárcsak a prédikáció – valójában a textust fejtette ki, közvetítette, magyarázta. Az új zenei gondolatok szabad beáramlása az (áriákat és recitativókat tartalmazó) itáliai kantátaforma fokozatos térnyerését is jelentette, amely közel sem volt konfliktusmentes az evangélikus egyházon belül. A pietisták kifejezetten elleneztek ezeknek az „operai jellegű” elemeknek az átvételét, az idő kerekét azonban nem tudták megállítani. A Biblia szakaszai mellett vallásos költemények is a kompozíciók szövegeivé váltak. E versek, akárcsak a korálok, természetesen szorosan kapcsolódtak a bibliai textusokhoz, azok tartalmát lírai eszközökkel bontották ki, mélyítették tovább, tették érzékletesebbé. Magától értetődően meghatározó jelentőségű, hogy miféle teológiai gondolatokat tartalmaznak Bach kantátái, de sokat mondó az is, hogy – „eszmék szabad áramlása” ide vagy oda – bizonyos lutheri eszmék nem kaphattak teret műveiben. Nincs semmiféle dehonosztáló oldalvágás a „pápasták”, vagy a pápa felé, de nem találunk antijudaista szövegrészeket sem, sőt (amint erről jövő havi, antiszemitizmussal foglalkozó számunkban részletesebben szó esik majd) János evangéliumának esetleg félreérthető szakaszait Bach a *János-passió*ban érzékeltetően finomítani igyekezett.

Ebben az írásban főként a „zenei gondolatok – dallamok – szabad áramlásával” foglalkozunk, konkrétan: egy világi kantáta tételeinek – izgalmas problémákat is felvető – szakrálissá válásával.

A „*Herkules válaszára*” című világi kantátát (BWV 213) Bach a száz választófejedelem trónjára lépett II. Frigyes Ágost legnagyobb fiának, Frigyesnek tiszteletére komponálta. A bemutatóra a herceg 11. születésnapján, 1733. szeptember 5-én került sor. A szöveget Christian Friedrich Henrici (1700–1764), művésznevén: Picander írta. A 13-tételes világi kantáta 6 tétele került át egy évvel később a *Karácsonyi oratóriumba* (BWV 248). Természetesen érdemes lenne mindegyik metamorfózisát alaposan szemügyre venni, de legizgalmasabb kétségtelenül a 3. tétel összehasonlítása lesz, e tétel ugyanis szinte „180 fokos” fordulatot tesz (még a blaszfémia enyhe gyanúját is magára vonva), mire a politeista világi környezetből a nyilvánvalóan monoteista karácsonyi műbe kerül.

1. Kórus: „Az istenek tanácskozása” nyitja a művet. A kürtök és az oboák puha hangszíne meghitt jelleget kölcsönöz a tételnek. (A mű a világhálón meghallgatható: <https://youtu.be/u9tZIDwR68c>) ISTENEK TANÁCSA: *Hadd gondozzunk, hadd vigyázzunk/Istenek gyermeke./A földön/Trónunk/Dicsőséges és fénylő lesz./Trónunk belőled csodát tesz.*

2. Recitativo (alt): A gyermek Herkules (akinek szövegét Bach idejében fiú, vagy kontratenor énekelte) az igaz utat keresi: HERKULES: *És hol? Hol az igaz út?/Amelyen a belém ültetett ösztön,/Melyet szeret az Erény, a Tündöklés, a Dicsőség és a Fenség./Céljához jut?/Az Ész, a Megértés, és a Megvilágosodás/Kész mindezt möhön üldözni./Ti keskeny, elágazódó gallyak/Nem tudjátok-e bölcs tanácsot adni?*

3. Ária (alt): Allegorikus nő szereplő, a Gyönyör próbálja a restség mákonyával elaltatni az isteni gyermek éberségét, s az érzéki élvezetek labirintusába csábítani. (A görög mitológiát jól ismerő korabeli hallgatók tudták, hogy az elszenderedő kis Herkulesre gyilkos veszély leselkedik, ugyanis a féltékeny Héra kígyókat küld a földre, hogy még a bölcsőben elpusztítsák a védtelen gyermeket.) A zene rafinált módon Janus-arcú: első hallásra békés altatóként hat, azonban kígyóként tekerő dallamai, a „nyugodt”, hosszú orgonapontok miatt keletkező diszsonanciák, a hegedűk (asz)-tól d'-ig) *aláhanyatló* szinkópás skálahangjai óvatosságra intenek. Az andalító zene lépten-nyomon nyugtalanító gesztusokba torkollik, így leplezve a hízelgő szavak hamisságát. A „nyugalom–gondtalanság” (*Ruh*) – jelentésével ellentétben – nyugtalanító tritónusz hangközön (B–e”) szólal meg; a „fellobbanó gondolatoknak csábítása” (*Lockung entbrannt Gedanken*) fortéval nyomatékosított álzárlatba fut, mely után azonnal megjelenik a diabolikus „tritónusz-névjegy” (F–h): GYÖNYÖR: *Aludj, kedvesem, és szokd a gondtalanságot,/Kövésd csábítását a fellobbanó gondolatoknak./Ízleld az élvezetet,/Melyhez az érzéki kebel vezet,/És ne ismerj határokat.*

Kétségtelenül adódik néhány párhuzam a fenti szituáció és a karácsonyi történet között: például a gyermek Jézust szintén halálos veszély fenyegeti – Heródes pribékjei. Mária altatódala azonban nélkülöz minden kétértelműséget, erotikus felhan-

A purim ünnepét – amely úgy tűnik, az európai farsangi mulatságból is átvett elemeket – a karneváli hangulat, az önfeledt mókázás, mulatás jellemzi. A gyermekek, sőt gyakran a felnőttek is jelmezt öltenek ezen a tél végi ünnepen, hogy hagyományosan megünnepeljék a népük kiirtására tett kísérlet meghiúsulását. Nagy hagyományra tekint vissza a purimspil, vagyis a purimi színjátás, amelynek során a jelmezbe bújt ifjú színészek burleszkjelenetek eljátszásával szórakoztatják az ünneplő társaságot. Az ünnep idején kifejezetten ünneprontásnak számít a vízívás.

got. Hogyan „szakralizálódik” e világi tétel Bach zeneszerzői műhelyében? A világi változatban idegen testként övezik a keretező tételek Herkules altatódálát, amely ezáltal szinte „légüres térbe” kerül. A 2. tétel utolsó akkordja (félzárlata) *g-moll* áriát előlegez, ehelyett azonban *B-dúr* szólal meg. A bölcsődal záró B-dúr hangzata után a 4. tétel continuója E hanggal indul (B–E = tritónusz, diabolus in musica), harmonikus kapcsolódásról végképp nem beszélhetünk! A *Karácsonyi oratórium* 19. áriája (*Schlafe, mein Liebster*) tökéletesen belesimul az öt keretező tételek közé. Hangneme eleve meghittebbé válik, tercel mélyebbre kerül (B-dúr helyett G-dúr lesz), a vonások hangzását oboák puhítják fel, az énekes szövegét lágy harántfuvola színezi. A világi változatban provokatívan jól hallható – a Gyönyör hamis nyugalomát leleplező – tritónusz egy késleltetéssel elsimítódik, a csábítás következményét jelző csalfa álzárlat, az egyházi változatban valóban megnyugtató, tökéletes zárlattá változik.

4. Recitativo (szoprán, tenor): Miközben a Gyönyör tovább kísérti Herkulest, újabb allegorikus alak, az Erény lép színre, figyelmeztetve hősünket a rá leselkedő veszélyre: GYÖNYÖR: *Fel! Kövesd utamat,/Melyre teher és kényszer nélkül/Könnyed lép-tekkel vezetlek./A bübáj már előttünk jár,/Hogy a rózsák előtted kinyiljanak./Ne késlekedj hát, ily kényelmes utat/Választani örömmel./ERÉNY: Hova, Herkulesem, hova?/A helyes utat el fogod véteni./Az erkölcs, fáradozás és szorgalom révén/Emelkedik fel a nemes értelem./GYÖNYÖR: Ki választja a verejtéket,/Ha pihenéssel/És vidám elégedettséggel/Az igazi jólétet elérheti?/ERÉNY: Vagyis: igazi üdvözülését elvesztheti.*

5. Ária (alt, ECHÓ): A látszólag még habozó gyermek a visszhang tanácsát kéri, amely természetesen dönteni nem tud, csak Herkules saját szándékát erősítheti meg: HERKULES: *E hely hű Echója mondd,/Az édes útmutatás/Hízogó szavai felrevezethetnek?/Add válaszodat: nem!/ECHÓ: Nem!/HERKULES: Vagy igaz a figyelmezés,/Hogy a sok munka/A helyes utat hívebben mutatja?/Ah! Mondd hát inkább: igen!/ECHÓ: Igen!*

6. Recitativo (tenor): Az Erény nyugtázza a második, helyes választ, felfedve a közte és Herkules között meglévő rokonságot: ERÉNY: *Reményteljes hősöm!/Kinek magam is rokona vagyok/És enyém vagy születésed óta,/Gyere és fogd kezem/És halld hű tanácsom,/Amelyet a dicsőség és tett atyjai/A tükröben szemeid elé tárnak./Átölelek és már érzem/Odaadó és engedelmes ifjú-ságod./Igaz fiam vagy,/S én a te szolgálód, az erény.*

7. Ária (tenor): Ritka formában – fúgaként – komponálta meg Bach az Erény áriáját. A mesterien kialakított fúgatéma (a kezdeti oktávugrást követően) felemelkedik, majd lassú lebegésbe kezd, mintha egy sas rugaszkodna el a szirtről, szárnyalni tanítva az öt követő fiókját. A sűrűszövést, mozgalmas tétel jól érzékelteti a repülés élményét, izgalomát. (Aligha lehet kétséges, ez után Herkules hogyan fog dönteni): ERÉNY: *Szárnyaimon fogsz lebegni,/Tollaimmal emelkedsz fel/A csillagokig, mint egy sas./És átalalm/Fényed és tündöklésed/A tökéletességig ér.*

8. Recitativo (tenor): Újabb figyelmeztetés hívja fel a figyelmet a könnyebbnek látszó út kockázatos voltára: ERÉNY: *A lágy Gyönyör csalogat ugyan;/De/Ki nem ismerné a veszélyt,/Mely a birodalomra és a hősökre bajt hoz,/Ki ne tudná, ő csábító,/Hogy téged régóta és ezentúl is,/Oly bosszan, amíg csak idő lesz,/Az istenek gyülekezeteiből/Örökre ki kellett taszítani?*

9. Ária (alt): Hősünk érti a szavakat, s helyesen dönt: HERKULES: *Nem akarok hallani, nem akarok rólad tudni,/Vissza-utasított Gyönyör, nem akarok ismerni./Mivel a kígyókat,/Amelyek ringató bölcsőmben akartak megfogni,/Már régen összezúztam, szétéptem.*

10. Recitativo (alt, tenor): Az Erény és Herkules között megkötött szövetséget a tétel végén megszólaló tercpárhuzam érzékelteti: HERKULES: *Szeretett Erény, egyedül te/Lehetsz állandó vezetőm./Ahová parancsolod, oda megyek,/Ezt akarom szí-normértéknek választani./ERÉNY: És oly szorosan és erősen/Akarok veled eggyé lenni./Hogy nélküled és nélkülem/Természetemet senki sem tudja megismerni./ MINDKETTEN: Ki akar egy ilyen szövetséget szétválasztani?*

11. Ária (alt, tenor): A frigyét bensőséges duett tetőzi be: HERKULES: *Tiéd vagyok./ERÉNY: Enyém vagy./MINDKETTEN: Csókolj meg./Megcsókollak./Miként a jegyesek, mikor egybekelnek,/Mint az öröm, amit éreznek,/Hű, gyengéd és lelkes./Épp így érez lellem.*

12. Recitativo (basszus): A mitológiai történet itt befejeződik, és visszatérünk a korabeli hallgatóság jelenéhez. „Merkúr” felfedi a hasonlóságot a gyermek Herkules és a köszöntött ifjú Frigyes között: MERKÚR: *Nézzétek, istenek, ez a kép az ifjú Frigyes,/A szászországi választófejedelem elsőszülött fiának képe!/Vidám éveinek folyása/Már most is csodálatot kelt./Aminők sok lépést tett, oly sok erénye./Nézzétek, ahogy a hű ország örömmel telik el,/Midőn egy ifjú sas röptét nézik,/Midőn egy ékszer gyémánt-követ nézik,/És midőn reményteljes hercegüket,/Mindenki öröme kivirul./De nézzétek a múzsák vidám sorát/És halljátok örvendező énekük:*

13. MÚZSÁK KÓRUSA: *Nemzetek öröme, népednek öröme,/Virágozz, nemes Frigyes!/MERKÚR: Erényed kiválósága/Dicsőségre készen áll már ma,/És az idő/Alig várja, hogy eljőjön:/Siess, Frigyes, rád vár.*

HAVI ISTENTISZTELETI REND

2017-es év a „Fenntartható turizmus a fejlődésért” éve

Az év igéje: „Új szívet adok nektek, és új lelket adok belétek.” Ezékiel 36,26/a

MÁRCIUS

Március hónap igéje:

„Az ősz ember előtt kelj fel, és becsüld meg az öreg embert. És félj a te Istenedtől! Én vagyok az Úr!”

3Mózes 19,32

ISTENTISZTELETEK		BIBLIAÓRÁK	
	<i>Igebely</i>		
		Első hét	Titusz 2,1-3 „Az idős emberek legyenek mértékletesek, tisztességesek és józanok, a hitben, a szeretetben és az állhatatosságban egészségesek.”
Március 5. Böjt 1. vasárnap Invocavit	Jób 1,8-22 Lukács 9,38-45	Második hét	1Mózes 46,1-6 „Fogták jószágait és szerzeményüket ... és elmentek Egyiptomba: Jákób és vele együtt minden leszármazottja.”
Március 12. Böjt 2. vasárnap Reminiscere	ApCsel 20,17-24 Ézsaiás 42,1-4	Harmadik hét	Nemzeti ünnep
Március 19. Böjt 3. vasárnap Oculi	1Mózes 4,1-13 Jelenések 5,1-9	Negyedik hét	Lukács 2,25-38 „Most bocsátod el, Uram, szolgádat beszéded szerint békességgel, mert meglátta szemem üdvösségedet...”
Március 26. Böjt 4. vasárnap Lactare	János 6,48-59 Ézsaiás 58,6-12	Ötödik hét	Zsidó 11,11-12 „Ezért attól az egy embertől, aki már közel volt a halálhoz, származtak olyan sokan.”

BETEKINTŐ

Magyarországi leckék

Miért született ez a blog? Miért most?

Ez az az időszak, amikor vagyunk néhányan, akik szomorúan és dühösen szemléljük a nemrég lezajlott elnökválasztás eredményét. Sokan megtorpantunk, és nem tudunk előre tekinteni. Sokan félünk, hogy mi történik velünk, a közösségünkben, így, hogy „mások” kezébe kerültünk. Nincs nagy gyakorlatunk abban, hogyan kell egy olyan polarizált társadalomban élni, amilyenné az Egyesült Államok

vált. Barátainak Magyarországon elég átfogó tapasztalata van ebben! Tehát van mit tanulnunk tőlük!

Sokan tudják, hogy az elmúlt 15 évben jelentős mennyiségű időt töltöttem Magyarországon. Ez idő alatt család, élethosszig tartó barátságokat kötöttem. Voltam esküvőkön, sirattam elhunyt szeretett személyeket, és láttam, hogyan bővülnek családok. Örömmel látom, ahogy a barátság nemzedékeken átível. Ahogy a legtöbb itteni

Hitler dühödten reagált arra, hogy a körlevelet fel kellett olvasni a németországi katolikus templomokban. A pápai körlevéllel szembeni egyik legfontosabb kifogás az, hogy a szöveg nem kényszerítette a híveket egyértelmű állásfoglalásra a náciizmussal szemben, mivel a megfogalmazás nem világos: a náciizmust csak körülírja olyan kifejezésekkel, mint újpogányság, nemzeti Isten, ősgermán hit stb. azonban a nemzeti szocializmus kifejezést nem is használja, így módon tulajdonképpen a hívekre bízta a körlevél értelmezését, és azt, hogy a továbbiakban mit tesznek.

amerikai barátom, ők is a „liberális értelmiséghez” tartoznak. „Valódi” szocialista háttérrel rendelkeznek. Most azonban egy olyan kormányuk van, amely szélsőségesen konzervatív; vannak, akik szerint fasiszta. Az elmúlt pár évben ez a kormány korlátozta a vallásszabadságot, a sajtószabadságot, és súlyos korrupciós vádakkal nézett és néz szembe sok különböző területen.

Céлом nem az, hogy megmagyarázzam a kormány milyen módokon közelíti meg e kérdéseket, hanem hogy illusztráljam, miben különbözik a kormány és a „liberális értelmiségi” barátaim álláspontja. A két egymástól eltérő attitűd között óriási szakadék tátong. Mégis, barátaim feltűnően sikeresen működnek a szakadékon belül és a körül is. Meg kell mondanom, hogy e bejegyzés terjedelme nem lenne elegendő mindannak felsorolására, amit elértek, hiszen egy főiskola mellett számos általános és középiskolát működtetnek, idősgondozással és családok ellátásával foglalkoznak, a hajléktalanoknak egészségügyi, fogorvosi ellátást és szállást biztosítanak stb.

Ez a blog bemutat néhány olyan magatartást és életre szóló leckét, mely barátainak segített abban, hogy reményt találjanak és hatékonyá váljanak egy rendkívül elfojtó társadalomban, ahol hitükért igazi üldöztetésben van részük. Egy poszt – egy lecke.

Első lecke: TÉGY valamit!

Nemrég hosszasan beszélgettem Iványi Évikével, András feleségével, aki két kedves gyerek, az öt éves Sári és a két éves Bence anyukája. Évi életkorát meghazudtoló bölcsességgel bír!

Két dolgot mesélt el, melyekkel fontos alapelveket szemléltetett. Elmesélte, milyen reakciót váltott ki belőle a kormány szíriai menekültekkel szembeni álláspontja. A kormány még arra sem hajlandó, hogy menekülteknek ismerje el őket, ehelyett bevándorlókról beszél. Persze mondanom sem kell, a menedéket kérők SEMMIFÉLE támogatást nem kapnak a kormánytól.

Évit felbosszantotta, hogy a kormány semmilyen segítséget nem nyújt ezeknek az embereknek egy ilyen kétségbeejtő helyzetben. Dühös volt, és nem rejtette véka alá dühét, beszélt róla barátainak és másoknak is. Később rájött, hogy nem igazán hallják meg, és ha meghallják is, nem tudja megváltoztatni a gondolkodásukat.

Úgy döntött, elkezd ő maga tenni valamit. Fogta a gye-

reket, és elment bevásárolni; élelmiszert és olyan dolgokat vett, melyekről tudta, hogy a menekültek majd hasznát vehetik. Amikor a gyerekek ezt vagy azt kértek a boltban, ahogy azt a gyerekek szokták, azt felelte nekik: „Ez ma nem a ti napotok.” Volt valami a hangjában, ami mély benyomást tett a gyerekekre. Később, amikor Bence, a fiatalabb megint kért valamit, Sári, az idősebb azt mondta: „Bence, ez ma nem a te napod.”

Fogta a megvásárolt holmit, a gyerekekkel elment a pályaudvarra, és elkezdte kiosztani a menekültek között. Szörnyű állapotok uralkodtak. Az emberek már napok óta várakoztak tisztálkodási, mosási lehetőség nélkül. Évike azt mondta, félelmetes szag terjengett mindenütt.

Ebből a jócselekedetből Évi számára munka lett. Most teljes időben foglalkozik a menekültek segítségével, ellátásával.

Két fontos dologra mutat rá ez a történet. Először is arra, hogy a választások kapcsán normális és jogos az érzelmek teljes skálája. Évike dühös volt, sokan közülünk szintén dühösek. Másodszor pedig arra, hogy ha olyasvalamit teszünk, amivel meggyőződésünket előmozdítjuk, az segít hátunk mögött hagyni a dühöt és a félelmet. Vannak dolgok, amiket megtehetünk, függetlenül attól, hogy ki az országunk elnöke, ki irányítja az államot vagy a törvényhozó testületet. A saját életemben törekedhetek a fenntarthatóságra úgy, hogy kevesebbet használom az autóm, viszem magammal a hordozható kávéspoharamat vagy vízpalackomat, újrahasznosíthatok, amennyit csak bírok, stb. Segíthetek a hajléktalan embereknek úgy, hogy amikor megállok mellettük az autómmal, kiadok nekik egy váltás zoknit, önkéntes munkát végzek egy hajléktalanszállón, stb. Támogathatom anyagilag azok munkáját, akik olyanokkal dolgoznak, akik segítségre szorulnak. Segíthetek a menekülteknek úgy, hogy angolórát tartok. Részt vehetek demonstrációkon, és még sorolhatnám, a lista végtelen. A lecke ez: lehet, hogy a kormányunk nem áll mellénk, de nem vagyunk erőtlenekek, és vannak eszközeink. IGENIS TUDUNK változtatni azon, amin akarunk, egyszerűen csak lépünk, tennünk kell.

Frank Kline

USA

(fordította: KKS)

Az írás eredetileg a <https://lessonsfromhungary.wordpress.com/> oldalon jelent meg.

KITEKINTŐ

Amerika konstantinuszi fordulata

Az Amerikában zajló események hátterében egy történelmi fordulat áll, amely megegyezik azzal, ami 313-ban történt Európában. Amerikában most zajlik a konstantinuszi fordulat. Ennek bejelentése a National Prayer Breakfast (Nemzeti Ima Reggeli) keretében történt, de a Trump és a neoprotesztáns egyházak közötti szövetségekötés már korábban megtörtént.

Az esemény szellemi tartalmát tekintve azonos azzal, amikor Konstantin császár 313-ban kiegészítette az egyház ortodox irányzatával, amely később a keleti ortodoxiára és a római katolikus egyházra szakadt. Az állam és az egyház összefonódását megelőzte a keresztény egyház ortodox irányzatának hitehagyása, az egyházon belüli császárság kialakulása.

A hierarchikus egyházi modell, amelynek csúcán egy ember, és nem Isten áll, megfelelt a világi hatalom formájának és természetének. Így alkalmassá vált arra, hogy a császárság és az egyház szövetsége létrejöhessen. Az egyház feje császár lett, az állam feje főpap is. A niceai zsinaton már Konstantin császár elnökölt. Ez az egyesülés okozta Európa 1500 éves szenvedését és nyomorát, háborúkat és népiirtást.

Akiket a hitehagyott és evilági szervezetté vált névleges egyház az államhatalom erejével üldözött, azok a neoprotesztáns evangéliumi egyházak elődei. Amerikát azok alapították, akik a császárság és a pápaság, a trón és az oltár szövetsége elől menekültek. Ez a keresztény irányzat most bejárta az egykori ortodoxia útját Jézus Krisztus halálától 313-ig, és elérkezett saját konstantinuszi fordulatához.

Trump Konstantin szerepét tölti be, és minden szempontból megfelel az elődjének. Kísértetiesen hasonlít az előképéhez, aki soha életében nem tért meg. A hatalmat bitorolta, megölette az elsőszülött fiát, fürdőbe fojtatta a feleségét, mert azt gyanította, hogy a fiával vérfertőző viszonyt folytat. Unokaöccse szerint Nagy Konstantin tudatlan volt, sem kormányozni, sem hadat viselni nem tudott. A gyilkosságokat leszámítva eddig tiszta Trump.

Túlságosan szerette az élvezeteket, s „amikor meghallotta, hogy egy bizonyos Krisztus egy kis vízzel, amit a követői a fejére öntenek, feloldoz minden bűn alól, megtalálta a módját, hogy megnyugtassa a lelkiismeretét”. A legenda ellenére azon-

ban soha nem tért meg. Élete végéig napimádó maradt, állítólagos megtérése után szobrot állított a Napistennek, amely feltűnően hasonlított rá. A vasárnap tőle származik, amelyben szintén a napimádás jut kifejezésre.*

Trump tökéletes mása Nagy Konstantin császárnak. A nőkhöz való viszonyát ismerjük. Mintha csak Konstantin reinkarnációja lenne, ha létezne reinkarnáció. A Fehér Ház szivárogtatói az első twitter üzenetükben azt tették közzé, hogy amikor Trump elfoglalta az irodáját, azt mondta: „olyan elnök akarok lenni, akire úgy emlékeznek majd, mint egy királyra”.

Konstantinhoz hasonlóan Trumpról is elhíresztelték a (neoprotesztáns) keresztények, hogy megtért és újjászületett keresztény. Ez ugyan nem látszik, de csak azért, mert „csecsemő a hitben”. A megtérésnek látható gyümölcsei vannak. Azt mondta Keresztelő János a farizeusoknak, mérgek kígyók fajzatainak nevezve őket, hogy teremjenek megtéréshez illő gyümölcsöket.

Trump ilyeneket nem termett, de a neoprotesztáns evangéliumi egyházak eltekintettek ettől, mert az államhatalommal való kiegyezést és szövetséget keresték. Megérték arra, hogy az őket üldöző katolikus egyház nyomdokaiba lépjenek. A felvilágosodás és a liberalizmus mentette meg őket a trón és az oltár szövetségéből létrejött vallási államtól, de ezt már lefelejtették.

Jézus Krisztus szellemi egyházának határai nem azonosak egyetlen egyházi szervezet határaival sem. Egyetlen egyház sem üdvözít, és nem garancia az üdvösségre. Csak a Jézus Krisztus szellemi egyházába való beleszületés és a vele való kapcsolat az. Már Pál apostol írt arról, hogy vannak, akik elsőbbséget akarnak. Jézus azonban azt tanította, hogy aki a legnagyobb akar lenni, az legyen mindenki szolgája. Ezt mutatta meg, amikor megmosta a tanítványai lábát, és ezt mutatta meg abban is, hogy az életét adta minden emberért.

Amikor egyes egyházi vezetők, „szolgálati ajándékok” nem másoknak szolgáltak, hanem nekik lettek szolgálók, akkor elszakadtak Jézus Krisztustól. Mielőtt Konstantinnal kiegészített, az ortodox irányzat is ebbe az állapotba került. Ugyanez játszódik le a mai napon az evangéliumi egyházakban Amerikában és az őket követő többi gyülekezetben

az egész világon. A televíziós prédikátorok műsoraiban lehet látni őket, amint abszolút tekintéllyel, testőrök és szolgálk hadaival, aranygyűrűkkel prédikálnak.

Az egyszemélyi vezetés, a korlátlan pásztori hatalom és tekintély, az ellenőrizetlen pénzek százmilliói megrontották az evangéliumi karizmatikus irányzatot, amely korábban a hitnek egyik legerősebb irányzata volt, ma is a legodaszántabb hívőkkel. Vezetőik azonban Krisztus helyébe léptek, hatalmat gyakorolnak a híveik fölött, és a pénz mellé evilági hatalomra is vágnak.

Emellett ugyanaz következett be az esetükben, hogy a kereszténységet a világ erkölcsi megjobbításával cserélték fel. Ennek semmi köze a kereszténységhez. A kereszténység nem erkölcs, hanem újjászületés. Az újjászületés gyümölcse lesz a kegyelem által létrejövő jó erkölcs. Akik nem születnek újjá, a Biblia szerint képtelenek a bűneiktől megszabadulni. Ezért minden ilyen egyházi és állami törekvés kegyetlen törvénykezéshez, elnyomáshoz és képmutatáshoz vezet.

A szellemi egyház az evangélium hirdetésével képes megváltoztatni az emberek életét. Az Igében levő természetfölötti erő képes az embereket megtérésre és újjászületésre vezetni. A láthatatlan szellemi egyháztól elszakadt gyülekezetek a megtéretlen világ erkölcsét akarják megváltoztatni, ami lehetetlen. És ehhez van szükségük az államra. Az állam korlátozza a bűnt, az erkölcstelenséget, például a meglegházasságot és az abortuszt.

Az erkölcsökre való hivatkozás, és az egyházon kívüli emberek erkölcsébe való avatkozás, amellyel, hogy bibliaellenes, csupán Ádám fügefalevele. A szellemi egyháztól való szakadás után mezítelennek érzik magukat, nem marad semmi a szellemi javakból, és ehhez kell az erkölcs fügefalevele. Ugyanúgy, ahogy a katolikus egyháznak is kellett. S amikor az egyház elszakad Jézus Krisztustól,

HÍRMOZAIK

PALESZTIN HIVATALOS HELYEN BOCSÁNATKÉRÉST KÖVETELNEK AZ ENSZ ÚJ FŐTITKÁRÁTÓL, a portugál Antonio Guterrestől, mivel a politikus azt mondta: „teljesen világos, hogy a Templom, amit a rómaiak leromboltak Jeruzsálemben, egy zsidó templom volt”. Válaszul Adnan al-Husseini, a Palesztin hatóság Jeruzsálem-ügyi minisztere a kínai Xinhua hírügynökségnek úgy nyilatkozott, hogy Guterres „nem vett tudomást az UNESCO határozatáról, amely az Al Aksza mecsetet tisztán iszlám örökségnek tekinti”. Al-Husseini kijelentette továbbá, hogy Guterres „megszegett minden jogi, diplomáciai és humanitárius szokást, és túllépte főtítkári hatáskörét... amiért bocsánatkéréssel tartozik a palesztin népnek”. (Forrás: szombat.org)

A DÉL-LONDONI LIBERÁLIS ZSINAGÓGA ÉPÜLETÉNEK EGY RÉSZÉT ÁTÉPÍTIK, hogy szíriai menekülteket fogadhasanak be. Egy család már be is költözött, mely egyelőre a közösség tagjainak adományából él. A projekt neve „Abraham's Tent”, magyarul „Ábrahám sátra”, méghozzá azért, mert Ábrahám sátrának mind a négy oldala nyitott volt. A zsinagógai tanács elnöke, Alice Alphanary elmondta, hogy édesapja az '50-es években szintén menekültként érkezett Londonba, ezért számára személyesen is fontos, hogy éljen a lehetőséggel, és segítse a menekülteket. Mint mondja, a vendégül látás a zsidóságban majdhogynem vallási kötelezettség. (Forrás: ynetnews.com)

szükségszerűen köt ki az állam elfoglalásánál, amely evilágból való.

Az evangéliumi egyházak híveinek több mint 80 százaléka Trumpra szavazott. Ha valaki megkérdezi, ki volt olyan örült, hogy Trumpra adta a szavazatát, a válasz az, hogy ők. Az arany wc-k hívős ülőkéjén világi hatalomról ábrándozó, saját repülőgépekkel repdeső, korlátlan hatalommal rendelkező pásztorok és tévéevangélisták által manipulált és befolyásolt tízmilliók.

A recept ugyanaz, mint a katolikus egyház esetében: a nemzet azonos a vallással, Amerika a kereszténységgel, a keresztény nemzetállam védi meg az erkölcsöt és a társadalmat, amely szükségszerűen a liberális demokrácia felszámolását követeli meg. A nemzet Isten alatt – „under God”. Csakhogy éppen ezzel megy ki Isten alól.

A konstantinuszi szövetség jegyében Pence alelnököt az evangéliumi egyházak adták, az oktatási minisztert is, és a nekik fontos kulcspozíciókba saját embereiket ültették. Összefogtak az antiliberális Tea Party-val és a náluk is extrémebb szélsőjobboddallal, mert a liberális demokrácia elleni harc közös érdek és közös nevező.

Steve Bannon és a Trump mellett levő rasszisták ugyanazokat az „erkölcsi” értékeket vallják, amelyeket a természetfölötti láthatatlan egyháztól elszakadt egyházi vezetők. Még az apokaliptikus világképük is sok tekintetben egyezik, mert Bannon és társai a világ pusztítását tartják egyedüli eszköznek a konkoly kigyomlálására, és egy új erkölcsi világrend felépítésére. Az evangéliumiak a prófécia hamis értelmezéseivel vélik siettetni a Messiás visszajövetelét, mintha azt siettetni lehetne. Ehhez használják eszközüket Trumpot. (Folytatjuk.)

Bartus László

* Dies Solis, azaz a nap napja – angolul Sunday, németül Sonntag.

HITÉPÍTŐ IRODALOM

Ingerose Paust: A DÖNTÉS NAPJAI
5. fejezet

Számolom a napokat. Nyolc nappal ezelőtt írtam Jörgnek. Türelmetlenségemben már tegnapelőttre vártam a választ, habár ez volt a legkorábbi terminus, sőt délután már egy táviratot is feladtam: „Sürgős választ várok.” Beate szerint ez felesleges, ő úgy gondolja, a levél már úton van. Nem tudok azonban tétlenül várni. Ma délben gyorsan hazaugrom, mert örökkévalóságnak tűnik, hogy estig várjak. Az út utolsó szakaszát szinte futva teszem meg, nagy lépésekkel veszem a lépcsőket a levélszekrényig. Ismét üres. Miért nem ír Jörg? Nem tettem eléggé világossá, hogy mennyire sürges az idő? Vagy csalódást okoztam, mert az abortusz lehetőségét egyáltalán felvettem? Mikor megkérte a kezem, ezt mondtam: – *Figyelj, én keresztény vagyok. Együtt jössz velem ezen az úton? Különbözik nem lehetek a feleséged. Hit nélkül tartásom sincs. – Veled megyek* – ígérte egyszerűen. Tetszett, hogy nem beszélt sokat. A „hétköznapi kereszténység”, amit otthon megszoktam, és ahogy később Wegneréknél láttam, új volt a számára, bár szülei jártak templomba. S hogy ez hamarosan megnyerte a tetszését, annak volt köszönhető, hogy Wegnerék vidám szívvel élték meg hitüket. De mi van, ha a terhességmegszakítást keresztény szemszögből nézi, ha lelkiismereti kérdést lát benne? Erről a problémáról sohasem beszélgettünk. Lehet, hogy megvet engem? Ettől a gondolattól sokáig nem tudtam szabadulni, bár abszurdnak tűnik. Tudatosan nem javasoltam neki semmit, csak mindkét lehetőséget részletesen elé tártam, és megkérdeztem tőle, mit tegyek, anélkül, hogy utaltam volna arra, én mit szeretnék. Ő mérlegeljen és döntsön. Az abortuszkérdést illetően természetesen egyaránt számolnom kell az igen és a nem válasszal. Sokkal inkább szeretném, hogy beleegyezzen, minthogy ezt írja: Én akarom a gyermeket, a többi majd elválílik.

De ebben a pillanatban szinte közömbös, mi lesz a döntés, csak legyen vége végre a bizonytalanságnak. Csak kínlódom ezekben a napokban, félelem, remény és kétségek között hánykolódom. Éjjel nyomasztó álmaim vannak, reggel pedig halálosan fáradt vagyok. Mégis még korábban kelek, hogy rémes sápadtságomat valahogy eltüntessem. Beate megtanított, hogy mit tegyek. De azért néha behív az öltözőbe, hogy kijavítson rajtam valamit. Olykor figyel-

meztető pillantása jelzi, ha a munka közben túlságosan kapkodok. Nem kell, hogy Beck doktor észrevegyen valamit, mielőtt a dolog el nem dől. Mindez sok fáradságba kerül, és a kinnak még nincs vége. Viszont sokáig nem várhatok, mert nem tudom, hogy Kamstedtben a pacienseket rövid időn belül is felveszik-e, mint itt. Van-e elég szabad ágy? Mit tegyek, ha holnap sem érkezik meg a levél? Kérjek-e Wegneréktől tanácsot, hogy ne kelljen egyedül döntenem? De vajon megértik-e, hogy számomra milyen fontos a továbbtanulás? Az a sejtésem, hogy szándékomban nem megerősítenek, hanem inkább elutasítják azt. Nem köt-e majd az ő nézetük? A baráti tanács ellenére cselekedni rosszabb, mintha egyáltalán meg sem kérdezem őket. Nem szeretném kapcsolatunkat ilyen módon megzavarni vagy szétrombolni, nem tudnám nélkülözni őket. Más az, ha utólag, már mint megtörtént eseményről beszélünk róla.

A rendelőbe visszafelé egy kis kitérőt teszek. Napos idő van, szinte tavasz, jót tesz a levegő. Beck doktor háza előtt visz az út. Becknét látom a kertben. Mint mindig, most is toloszékben ül, mozgáskorlátozott. Odaköszönök neki, és érzem, hogy elvörösödöm. Egy hete azzal magyaráztam, miért nem fordulok a doktorhoz, hogy csak egy asszony ért meg egészen. Ma látom az igazi okot: szégyelmem magam, ha az ő életére gondolok. Beck doktor elfogadta, ami neki jutott, panasz és keserűség nélkül hordozza. A felesége fiatalon balesetet szenvedett, s azóta béna. Azt mondják, hogy az asszony annak idején maga ajánlotta fel, hogy váljanak el, mert így már semmit nem jelenthet a férfi számára. Nem tud dolgozni, és ápolásra szorul. De a férj kitarthat az igény mellett, nem csak látszólag. Nagyon tartózkodó más nőkel szemben. Szükség szabaddidejét a betegeknek szenteli. Már régen nem volt igazi szabadságon, mely kárpótolná a megérőltető munkáért. Elise nővér, aki fiatalok óta ismeri, egyszer megemlítette, milyen szórakoztató fiatalember volt, gyakran utazott, és ez akkoriban egyáltalán nem volt olyan magával értetődő, mint manapság. A nővér azt is tudta, hogy ha szabad a vasárnap délelőttje, tolokocsis feleségével istentiszteletra jár, pedig ez nem volt így azelőtt. Erről a doktor nem beszél. Minek is? Mindenki úgy ismeri a városban, mint aki nem kíméli magát, mindig kész másoknak segí-

Számos művész merített a történetéből. Legismertebb feldolgozása Erkel Ferenc Hunyadi László című operája 1844-ből, amely a magyar zenetörténet jelentős darabja. A magyar festészetben is megörökítették Hunyadi László történetét, Benczúr Gyula „Hunyadi László búcsúja” és Madarász Viktor „Hunyadi László a ravatalon” című híres munkája a Magyar Nemzeti Galériában található. Emlékét őrzi továbbá Petőfi *A király esküje* című balladája 1848-ból. Átvitt értelemben nemzetünk elnyomás elleni küzdelmének végzetes és egyben hősiességé vált.

teni. Ha valaki, akkor ő „hiteles” beállítottságú. Milyen pályabeli előrejutás lehetne fontosabb? Ő elbír az étellel, gondolom. És én? Már az első próbánál leteszem a fegyvert. A gyermek akadály a számomra, el kell tenni az útból! Akkor állnám meg a próbát, ha elfogadnám, s ezzel a megterheléssel végezném el a tanulmányaimat. Nem sokkal valószínűbb lenne a siker, mintha normális fetételek mellett érném el?

Szavak nélkül, csak egy ember példája nyomán olyan megbízást kaptam, melyet nem kerülhetek ki: kérdezősködni kell, milyen lehetőségeim vannak anyaként, hogy elérjem a hivatásomat, a célt. Mert eddig erre nézve semmit sem tettem. Most elhatározom magam. Van még elég időm, elmegyek a postára, s felhívom az egyetemem. Bár bizonytalan, hogy ebédidőben tudnak-e felvilágosítást adni, mégis megpróbálom. Nagy csodálatomra, máris jelentkezik valaki, ez jó jel. Miután elmondom, miről van szó, máris továbbkapcsolnak. Férfihang jelentkezik. Érdeklődöm, milyen anyagi lehetőségei vannak egy egyetemi tanulónak, akinek gyermeke van, és milyenek a bölcsődei kilátások. Hozzáteszem, hogy a férjem is diák.

– Akkor az ösztöndíj és a családi pótlék mellé még ha-

vonta 50 márka jár, ha van bölcsődei hely. Ha nincs, akkor száz márka – mindez nagyon tárgyilagosan hangzik.

– Senkim sincs, akinél a gyermeket elhelyezhetném – mondom –, mi a helyzet akkor a bölcsődei helyen?

– Mikortól? Milyen idős a gyermek? – kérdezi a férfi.

– Még nem született meg.

– Ó, igen. És mikorra várja? – kísértést érzek, hogy megmondjam: ezen a beszélgetésen múlik a döntésem, hogy egyáltalán megszüljem-e vagy sem. Azonban csak a terminust mondom, amit Geibel doktor kiszámolt, szeptember 24-ét.

– Hm, szóval a nyári szünet után az első szemeszternek már félig vége – állapítja meg. – Ez azt jelenti, hogy nem csatlakozhat sem a pótteljesítőkhöz, sem egy évvel később nem kezdheti el a tanulmányait. Jó lenne, ha írásban adná be a kérvényét. Csak akkor lehetne megtárgyalni a bölcsődei helyet. Azt viszont meg kell mondanom, hogy nincs elég hely. Ne reménykedjen tehát túlzottan! Tervezzük, hogy még egy bölcsődét építünk, de időbe telik, míg elkészül. Talán szerencséje lesz, vagy más lehetőséget talál...
(*Czövek Olivérmé fordítása*)

Luther a kameratükörben

Az első mozgókép, amit Lutherről láttam Vivian és Andreas Fischer felvételei voltak. A kezdőkép egy kettős portré Hitlerről és Lutherről. A film arra utal, hogy nem a nemzetiszocializmus óta létezik antiszemitizmus, hanem Márton Luther a forrása.

Eroősen foglalkoztatta a filmirodalmat Luther ellentmondásos figurája. Már a némafilm korszakában forgattak róla, Curt Oestel „Az engedelmes lázadó” című filmjét 1953-ban mutatták be a Lutheránus Világszövetség hannoveri nagygyűlésén. A hetvenes években készült a kitűnő drámaíró, John Osborn színdarabja alapján egy amerikai feldolgozás. Luther születésének 500. évfordulójára pedig a kelet- és nyugatnémet alkotók is készítettek filmet a reformátorról.

Eric Till alkotása, Joseph Fiennes-szal a címszerepben, szabadon értelmezett izgalmas film arról, hogy mennyire aktuális ma Luther Márton példája. A film a vallásszabadságról, a személyes bátorság példaadásáról, az egyházi hierarchiában uralkodó képmutatásról, korrupcióról szól. Luther embertelen tézisei kimaradtak. Képekről írni nekem lehetetlen, a formanyelvek különbözősége miatt. De néhány erős jelenetet megemlítenék (a film kronológiájában):

– Zuhogó eső, a kamera átigazít egy ősfá törzsére. Az élettelen természet semmibe vezető utat mutat. Egy férfi sárban fetrengve, üvöltve könyörög: „*Ne hagyd elpusztulni Isten. Isten, nem vagy igazságos, bűnössé tettél.*”

– Erfurt. 1507. Templombelső. A fiatal Luther pilises feje meghajol, ostyás tálacsát emel fel, majd borral teli serleget. Keze megremeg, a bor vértócsaként a fehér kőpadlóra csöpög. Luther első miséjére ellátogat apja, aki megszegyenyíti: „*Garaszkodunk búsz éven át, hogy bekerülj a nemesek közé.*” Luther válasza: „*Isten hozott ide.*” Mire az apa: „*Inkább az ördög tüze.*”

– A fiatal Luther Johann von Staupitz atya védő gondoskodása mellett szerzeteskedik. Paptársával beszélget, aki ráolvasa: „*Nem Isten haragszik rád, te haragszol Istenre.*” A két arc premier plámban.

– Rómában. Szentképek, egyházi zsuzsu-árusok vásári környezetében papok szedik a pénzt a templomi lépcső alján, üdvösséget árulva. Minden lépcső egy pénz. Az ígéret: mire felérsz, megtisztulsz.

– Luthert Wittenbergbe, a „forráshoz” küldik. Itt két fontos ember lép be az életébe. Bölcs Frigyes fejedelem (Peter Us tinov fantasztikus alakítása) és Ulrich Wande, az ultrechi segítő.

– X. Leó parancsára, rendkívüli búcsúcédulák árusítására, a Szent Péter katedrális építéséhez. Tetzl János, a legeredményesebb „árus” kínálja az „útlevélet a paradicsomba”. A film egyik legmeggrázóbb jelenete, amikor egy koldusasszony fogyatékos kislányáért bedobja az egy garast, majd örömmel újságolja „*Doktor Luther! Gyermeke a paradicsomba jut.*” Luther csendes válasza: „*Ez csapda. Isten szeretetében kell bízni, a pénzt pedig költsd gyermekedre.*”
(*folytatás a 26. oldalon*)

EGYPERCES ÁHÍTATOK

Egyperces áhítat minden napra

Március 1. szerda

„Szereted az igazságot, gyűlölöd a gonoszságot, ezért kent föl téged társaid közül Isten, a te Istened öröm olajával.” (Zsoltárok 45,8)

Egyesek úgy képzelik, hogy Isten kiválaszt közülünk némelyeket feladatra és méltóságra annak ellenére, hogy jellemtelenekek, megbízhatatlanok, irgalmatlanok és korrupctak volnánk. Pedig a Mindenható igazi kiszemeltjei azok, akikben mi emberek is szívesen megbízunk. Bizonyos sikereket elérhetsz gátlástalansággal is, de miért ne lehetnél te az, akit társaid közül felken az Úr a szent feladatra öröm olajával?

Március 2. csütörtök

„... ezek a férfiak semmibe sem vesznek téged, ó, király, nem tisztelik isteneidet, és nem hódolnak az aranyoszobor előtt, amelyet felállítottál.” (Dániel 3,12)

A (mindenkori) király általában szereti, ha Istennek kijáró tisztelettel környékezik meg. Gyengesége, hogy egy idő után nem veszi észre a kétszínű, képmutató talpnyalók szavai mögött a valóságot, és egy álomvilágban él. Könnyen rávehető esztelenségekre is, melynek ártatlan, tisztalelkű, jó munkatársai is áldozatul eshetnek. Sidrák, Mísák és Abednégó tudják, hogy az egész királyi rendelet mögött aljas irigyeik állnak. S bár az életükkel játszanak, színleg sem hajlandók bálványimádókká válni. Talán sokkal kisebb veszély fenyeget nyílt színvallásodért, mint őket. Mégis gyáva és megalkuvó volnál?

Március 3. péntek

„... adassék nekem az ige, ha szóra nyitom a számat, hogy bátran ismertessem meg az evangélium titkát, amelynek követe vagyok bilincsből is, hogy bátorságom legyen azt úgy hirdetni, ahogyan kell.” (Efézus 6,19b-20)

Isten igéje, és általában az eszme soha nem verhető bilincsből. Az embert az önkényuralmak korlátozhatják ugyan szabadságában, de amíg életben hagyják, nem akadályozhatják meg abban, hogy szóljon. És van olyan is, aki *holta után is beszél* (A zsidókhhoz írt levél 11,4). Az imádság nélkülözhetetlen lelki támaszát azonban a legkülönbek sem nélkülözhetik. Szüksége van rá annak, aki szól, és annak is, aki a szólónak a támaszt nyújtja.

Március 4. szombat

„Erre mind azt kérdezték: Akkor hát te vagy az Isten Fia? Ti mondjátok, hogy én vagyok – felelte nekik. Azok pedig így szóltak: Mi szükségünk van még tanúvallomásra? Hiszen magunk hallottuk a saját szájából.” (Lukács 22,70-71)

A kontroll nélküli hatalom mindig törekszik arra, hogy az általa megsemmisíteni szándékozott személy maga szolgáltsaon érvt és lehetőséget elpusztításához. Nem érdekli őket jelen esetben, hogy nem Jézus nevezte magát Isten fiának, hanem ezt mondta: „Ti mondjátok, hogy én vagyok”. Mégis úgy hallják, hogy Jézus vallott maga ellen. Természetesen ebben az esetben is szükség lenne két semleges tanúra, de önkényuralmakban ez sem számít. Alattomos kérdésük azonban mégis azt jelzi: tudják, hogy Isten fiával állnak szemben.

Március 5. vasárnap

„Egyszerre csak egy emberi kéz ujjai tűntek fel, és írni kezdtek a királyi palota festett falára, a lámpatartóval szemben; a király pedig nézte a kezet, ahogyan írt. Közben a király arca elszápadt, gyöttrő gondolatai támadtak, meggörnyedt a háta, és még a térdei is reszkettek.” (Dániel 5,5-6)

Az emberi kéz megbilincselhető, az emberi száj betömhető a diktatúrák elnémított börtöneiben, de az Örökkévaló keze és ujjai nem foghatók le. Őt senki nem akadályozhatja meg abban, hogy szembesítse akár a legnagyobb zsarnokot is az igazsággal. Az üzenet pedig mindig arról szól, hogy a földi halandó soha nem tehet meg mindent. Zsarnokságának, dözsölésének, arcátlanságának egyszer csak határt szab az *elentmondást nem tűrő kéz*.

Március 6. hétfő

„Ne vedd ki számból teljesen az igazság beszédét, mert a te döntésedre várok. Meg akarom tartani törvényedet állandóan, mindörökké. Tágas téren járok, ha a te utasításodat keresem.” (Zsoltárok 119,43-45)

A 119. zsoltár a héber ábécé minden mássalhangzójával, ismeretlen szerző tollából rögzít egy-egy éneket arról, hogy milyen csodálatos dolog megérteni Isten szavát, és továbbadni azt a nyitott fülű embereknek. A törvényszegésben gondolkodó ember elviselhetetlen hámnak érzi a törvényeket, és az Úr törvényeit is. Mégis igaza van a költőnek, amikor azt állítja, hogy az Úr igazságának tisztelete a szabadság határtalan távlatait nyitja meg előttünk.

„A nagy útban nincsen semmi rejtély. Az ég hatása: jónak lenni, a föld hatása a bőség, az ember hatása a rend. Mindenkinek csak egyetlen dolgra van szüksége, igazan élni.”

Március 7. kedd

„Velem van az Úr, nem félek, ember mit árthat nekem?” (Zsoltárok 118,6)

Nagyon sokan aggodalmaskodnak – főleg olyan időkben, amikor a jog és törvény uralmát felváltja a kegyurak átláthatatlan hamis rendszere. Az ilyen korokban mindig rejtélyes félelem igazgat bennünket. Boldog azonban az igaz ember, aki mégsem pártol el az Úrtól, hanem a következő ményeket is vállalva ragaszkodik Istenéhez. Annak megvallása is ez, hogy a végső igazság szálai mindig a Mindenható kezében futnak össze.

Március 8. szerda

„Uramnak, az Úrnak lelke nyugszik rajtam, mert felkent engem az Úr. Elküldött, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek, bekötöztem a megtört szíveket, szabadulást hirdessek a foglyoknak, és szabadon bocsátást a megkötözötteknek.” (Ézsaiás 61,1)

Jézus beiktatási beszéde is erre az igehelyre támaszkodott názáreti bemutatkozása alkalmával (Lukács 4,18kk). A felkent nagyságok azt hiszik, hogy rangjukat a gazdagok és irgalmatlanok fényes társasága adja. Pedig az igazi, az Úrtól kapott méltóság arra tanít, hogy a szegények öröme, a megtört szívűek vigasztalásán, a foglyok szabadulásán, a megkötözöttek feloldozásán munkálkodjunk teljes szívünkkel. Ez igazán Istenhez méltó életforma és hivatás.

Március 9. csütörtök

„Az Úr szemé látja az igazakat, füle meghallja kiáltásukat.” (Zsoltárok 34,14)

Mindenkiben felvetődik időnként a kérdés, hogy ki látja őt. Szeretjük, ha felfigyelnek emlékezetes jó tetteinkre! Ugyanakkor nem emberek dicsőítését és elismerését kell szomjaznunk. Fontos, hogy az Úr elismerő tekintete megnyugszik-e rajtunk, és odafigyel-e vélekedéseinkre, gondolatainkra. Hidd el, Mennyei Atyád sokkal inkább igaz tetteidet őrzi, mintsem vétkeidet! Azokat felejteni, háta mögé vetni akarja.

Március 10. péntek

„Eszter királyné így válaszolt: Ha elnyertem a király jóindulatát, és ha jónak látja a király, azt kérem, hogy az életemet, azt kívánom, hogy a népemet adják nekem!” (Eszter 7,3)

Oly sokan döbbennek rá arra, amire Eszter is: fényes pozíciójukat nem arra kapták, hogy annak minden előnyét önmaguk számára kiaknázzák. Felelősséggel tartozunk a többiekért, akik szurkolnak nekünk vagy irigyelnek bennünket. Minél magasabbra emelt téged az Úr, annál többet vár tőled. Akard, hogy *népedet* (a mindig elárultakat és veszedelemre szántakat) megkaphasd! Örülj, ha kockázatot vállalhatsz értük!

Március 11. szombat

„Mert nem szégyellem az evangéliumot, hiszen Isten hatalma az minden hívőnek üdvösségére, először a zsidóknak, majd pedig a görögöknek.” (Róma 1,16)

Az evangélium hirdetése nemcsak örömteli befogadás, de olykor elutasítást és gúnyt is kivált. Senki nem szeret megszégyenülni. Ezért hajlunk arra, hogy magyarázkodni kezdjünk, ha valaki a hitünkről kérdez. Miért is szégyellnénk Isten erejét ebben a törekeny, változó világban...?

Március 12. vasárnap

„A farizeusok ekkor ezt mondták neki: Te önmagadról teszel bizonyosságot: a te bizonyágtételed nem igaz. Jézus így válaszolt nekik: Még ha én önmagamról teszek is bizonyosságot, akkor is igaz a bizonyágtételem, mert tudom, honnan jöttem és hová megyek, ti azonban nem tudjátok, honnan jövök, vagy hová megyek.” (János 8,13-14)

Jézus érvelése egyszerű: hogyan lehet bárkinek véleménye olyasmiről, amelyről elemi információkkal sem rendelkezik? Hogyan ítélt meg az ilyen személy bárkit és bármit is? A mi tudásunk is csak a Jézussal való személyes lelki találkozáson alapulhat. Ha volt ilyen, akkor a bizonyágtételünk hiteles lesz.

Március 13. hétfő

„Krisztus szabadságra szabadított meg minket, álljatok meg tehát szilárdan, és ne engedjétek magatokat újra a szolgaság igájába fogni.” (Galata 5,1)

Galata térségében olyan, az evangélium számára nyitott szívű emberek éltek, akik vallásos buzgalomukban készek lettek volna olyan közösségi szokásokat is felvenni, melyek eredeti célja csak az igazságra való eljuttatás volt. Szánalmas az, aki bármiféle új tanítás által hajlandó lelki szabadságát, és így mozgásterét is korlátozni, akkor is, ha erre nem az Úr kérte.

Március 14. kedd

„Ezt az ígét küldi az Úr... «Nem hatalommal és nem erőszakkal, hanem az én lelkemmel! – mondja a Seregek Ura.»” (Zakariás 4,6)

A próféta látomása a mai világban már csak körülményes magyarázatokkal értelmezhető. De az üzenet egyértelmű: ami emberi, földi, nyers erővel oldható meg, az soha nem meggyőző, és tartós sem lehet. Ha azonban az Úr lelke betölti valaki életét, akkor mozgásában és szabadságában korlátozott személyként is képviselheti felszabadult Isten igazságát.

Március 15. szerda

„Azután kivöltöm majd lelkemet minden emberre. Fiaitok és leányaitok prófétálni fognak, véneitek álmokat álmodnak, ifjaitok látomásokat látnak.” (Jóel 3,1)

Ennek a prófétának a beteljesült próféciáiról beszélt Péter

(Az apostolok cselekedetei 2,16kk) ama bizonyos pünkösddön. Forradalmian szép ez a mai nap. A szabadságot leglátványosabban a lobogó lelkű fiatalok hirdethetik. De nemcsak egy nép rövid életű, kivételes történelmi pillanataira érvényes függetlenségéről, hanem a Lélek nagy szabadságáról, és eltaposhatatlan kiteljesedéséről is szól ez az ígélet.

Március 16. csütörtök

„Mózes... ezt mondta az Úrnak:... nehéz ajkú és nehéz nyelvű vagyok. De az Úr ezt mondta neki: Ki adott száját az embernek? Ki tesz némává vagy süketté, látóvá vagy vakká? Talán nem én, az Úr?!” (2Mózes 4,10. 11)

A nagy igazságok megszólaltatói soha nem voltak könnyű beszédű emberek. Sokan küszködtek gátlásokkal, alacsony önértékeléssel, félelmekkel. Lassan-lassan értik meg, hogy ha az Úr nevében szólunk, az ő utasításaira figyelve, akkor dadogó nyelvvel is célba juttathatjuk az üzenetet. Csak semmi mentegetőzés!

Március 17. péntek

„Ha megfeledekzem rólad, Jeruzsálem, bénuljon meg a jobb kezem! Nyelvem ragadjon az ínyemhez, ha nem emlékezem rád, ha nem Jeruzsálemet tartom legfőbb örömmnek!” (Zsoltárok 137,5-6)

Babilon folyóvizet mellett nehéz volt elviselni a szent honvágyat. Talán jobban hiányzott Jeruzsálem, mint hajdan otthon, az akkor is várva várt ünnepi alkalmak és találkozások időszakában. De így messziről sokkal mélysegebb és égetőbb a vonzalom. Valahogy így vagyunk a mennyei Jeruzsálemmel is...

Március 18. szombat

„... Nem maradt más otthon, csak az ország nincstelen népe.” (2Királyok 24,14c)

Olykor a megszállók a birodalom távoli pontjaira hurcolták az értelmiséget, az uralkodó osztályt és a szakmunkásokat. Azok maradtak a szent földön, akiket korábban mindenki lenézett, és még saját háztartásuk működtetésére is alkalmatlannak ítélték. Ha nincsenek jelen a nagyok, a befolyásosak, a kompetensek, a hozzáértők, akkor ne keresgélj valakit magad helyett, aki majd kézbe veszi az ügyeket! Láss munkához, mert az Úr néha így kényszerít arra, hogy felnőj a feladatokhoz!

Március 19. vasárnap

„Nem tudják a gonosztevők, akik úgy eszik népemet, ahogy a kenyert eszik, de Istenhez nem kiáltanak, hogy majd egyszer igen megrettennek, akik addig nem rettegtek!” (Zsoltárok 53,5-6a)

A kizsákmányoló osztály, mely nem ismer se Istent, se embert, hamar elfelejti, hogy igenis van kitől félnie. Először talán nem a porig megalázott, kisémmizett kis emberektől, a néptől

(lehetséges, hogy egyszer ebben a körben is nem várt fordulat következhet be). Egy valakinek a meghatározó örök jelenléte azonban – ha hinnének benne – megálljt kellene, hogy parancsoljon. Boldog, aki idejében elkezd Istenhez kiáltani.

Március 20. hétfő

„... bőségekből jusson minden jó cselekedetre.” (2Korinthus 9,8)

Az Úr soha nem csak annyit ad a hívő embernek, amiből saját hétköznapi dolgait megfelelően megoldhatja. Sok dolgot bíz ránk, ami először fölöslegnek, felhalmozható tartaléknak tűnik. Nekünk azonban már régóta tudnunk kell, hogy ezek ránk bízott javak, melyekkel Urunk a rászorulókat akarja megajándékozni. Örömmel kell vállalnunk ezt a szent kézbesítői feladatot!

Március 21. kedd

„Nem illik a bolondnak az ékes beszéd; még kevésbé a tisztességesnek a hazug beszéd.” (Példabeszédek 17,7)

Vannak emberek, akiket akkor sem könnyű komolyan venni, ha tisztességes, jó dolgokat képviselnek. Ha ilyenek kezdenek szónokolni, inkább gúnykacajt és sértéseket kapnak hallgatóiktól. Őket talán nem zavarja ez annyira. Az azonban felfoghatatlan, hogy az amúgy tisztességes és önmagát Isten közelségével, köztiszteletben álló személy miért engedi meg magának, hogy megtévesszen és félrevezessen bárkit is. Miért gondolja, hogy megengedheti ezt magának? Miért hiszi azt, hogy ezzel hosszútávon megtéveszthet bárkit is?

Március 22. szerda

„... Józsué... és Káléb... ezt mondták...: Ne féljetez tőlük! De az egész közösség azt mondta, hogy meg kell kövezni őket.” (4Mózes 14,6. 9. 10)

Ismerjük a történetet: az ígélet földjének kikémlésére kiküldött 12 törzsfő közül csak ketten képviselték, hogy nem kell megrettenni a még oly félelmetes ellenségtől sem, ha az Úr velünk van. A gyáva emberek azonban mindig szembefordulnak (nagy bátorsággal!) azokkal, akik őket is bátorságra buzdítják. De mi ne engedjünk a gyáva emberek nyomásának akkor se, ha akár egy emberöltőre is eltűnik a szabad és győzelmes cselekvés lehetősége!

Március 23. csütörtök

„... Bizony mondom nektek, hogy egyetlen próféta sem kedves a maga hazájában.” (Lukács 4,24)

Úgy tűnik, örök törvény, hogy a prófétát a közvetlen környezete gúnyolja és semmibe veszi. Pedig Jézus még csak most kezdi tanítói hivatását gyakorolni. Ami hallgatóságát felháborítja, az az Ézsaiás próféta könyvének éppen időszzerű egyik olvasmánya arról, hogy az Isten általi felkelés a szegényeknek, rászorulóknak, szabadságukban korlátozottaknak szóló üzenetet jelenti. A másik „botránykő” pedig,

Március utolsó vasárnapján, magyar idő szerint hajnali 2 órák az órákat 1 órával előbbre állítják. A nyári időszámítás ötletét Benjamin Franklin már 1784-ben felvetette, de először csak 1916-ban Németországban vezették be, aztán több helyen is, de kizárólag ideiglenesen, általában háború esetén. Nagy-Britanniában a második világháború után, Nyugat-Európában a hatvanas-hetvenes években, Magyarországon 1980-ban tértek át a nyári időszámításra, melynek szabályait az Európai Unió 1996-ban egységesítette, majd 2001-ben irányelvben rögzítette (https://hu.wikipedia.org/wiki/Nyári_időszámítás).

hogy a régi időkben is, Illés korában vagy Elizeus idején lenézett pogány emberek a közülünk való kegyeseket is megsegényítő módon voltak nyitottak az Úrral való kapcsolat iránt. Vajon az igazi prófétának békessége és megbecsültsége érdekében valaha is kerülnie kellene a drámaian megosztó, időszzerű kérdésekben való határozott állásfoglalást?!

Március 24. péntek

„Mert ha emberektől való ez a szándék vagy ez a mozgalom, akkor megsemmisül; ha pedig Istentől való, akkor úgysem tudjátok megsemmisíteni őket, és még úgy tűnhetne, hogy Isten ellen harcoltok.” (Az apostolok cselekedetei 5,38b-39a)

A korabeli szellemi, politikai elit vezetői, a főpap és a farizeusok börtönbe záratják az apostolokat, hogy megakadályozzák az evangélium terjedését. A büntetőtárgyaláson szólal fel Gamáriel, és bölcs állásfoglalása máig ható példaként lehűti az új dolgokkal szembeni gyilkos bizalmatlanságot. Időt kell adni a nézetek kibontakoztatásához, hogy nyilvánvaló legyen, Isten akar-e új utat mutatni, vagy épenséggel az eredeti irányba visszaállítani, vagy emberi kivagyiság és öntörvényűség munkál egyesekben. Isten türelme végtelen vélekedéseinkkel kapcsolatban. Átmene-tileg egy kis teret mi is adhatunk az eltérő nézetek számára.

Március 25. szombat

„János ezt mondta neki: Mester, láttunk valakit, aki a te nevemben üzött ki ördögöket, és igyekeztünk megakadályozni ebben, mert nem követ minket. Jézus azonban ezt mondta: Ne akadályozzátok őt! Mert senki sem fog csodát tenni az én nevemben, hogy azután gyalázhasson engem, mert aki nincs ellenünk, az mellettünk van. Aki inni ad nektek egy pohár vizet azért, mert Krisztuséi vagytok, bizony mondom nektek, hogy el nem marad a jutalma.” (Márk 9,38-41)

Elfogult buzgalmunkban a másként gondolkodó vagy más felekezeti embereket olykor kártékonyaknak képzeljük. De vajon a mi vallási ízlésünknek kell-e megfelelniük? Tudomásul kell venni, hogy mindenki számára az Úr elhívása a meghatározó. Mindnyájan neki adunk számot, és az ő országához vezető keskeny utat sok felől érkező találhatjuk meg.

Március 26. vasárnap

„Akarod-e, hogy kimenjünk, és összeszedjük a konkolyt? Ő azonban így válaszolt: Nem, mert amíg a konkolyt szednétek, kiszaggatnátok vele együtt a búzát is. Hadd nőjön együtt mind a kettő az aratásig, és az aratás idején megmondom az aratóknak: Szedjétek össze először a konkolyt, kössétek kékébe, és égessétek el, a búzát pedig takarítsátok be csűrömbé.” (Máté 13,28b-30)

Talán az egyik legizgalmasabb példázata Jézusnak a konkolyról szóló tanítás. Ez a növény a búza gyökerére fonódott, tehát aki el akarta távolítani, az a kultúrnövényt is megsemmisítette. Az az üzenet, hogy korunkban és vilá-

gunkban együtt élünk olyanokkal, akik keresik és építik Isten országát, és olyanokkal, akik a világ törvényei szerint élnek. Nem alkalmazhatjuk rájuk vallási közösségeink szigorú szabályait. Nem küzdhetünk bűnnek tartott életformájuk ellen a világi büntető törvények korlátozó erejét követelve. Majd Isten tesz igazságot az aratás idején.

Március 27. hétfő

„Te zsidó létedre tőlem kérsz inni, mikor én samáriai vagyok?” (János 4,9)

Ahhoz, hogy valakivel a legmélyebb dolgokról beszélgetést kezdhesünk, olykor a meghökkenés eszközével kell élnünk. Segítségét kérni és elfogadni egy pohár vizet attól, akivel szemben minden kritikát jogosnak éreznénk, mindenképpen meglepő tett. Zavarban van a megszólított is. Nem hallgathatja el az ősi sérelmek elválasztó keserűségét sem. De Jézus az élő vízről akar beszélni vele. Ehhez pedig az út csakis a párbeszéd felvétele lehet. A két különféleképpen szomjas ember találkozásából született valami igazán felemelő és áldott dolog. Légy mestered tanítványa a világban mozogva, az élet kútjaihoz való időnkénti letelepedéssel! Kérve, elfogadva és felkínálva adhatod csak tovább a rád bízott, éltető kincset.

Március 28. kedd

„Erre Péter beszélni kezdett, és ezt mondta: «Most kezdem igazán megérteni, hogy nem személyválogató az Isten, hanem minden nép között kedves előtte, aki féli őt, és igazságot cselekszik. ... Vajon megtagadhatja-e a vizet valaki ezektől, hogy megkeresztelkedjenek, akik ugyanúgy megkapták a Szentlelket, mint mi?» És úgy rendelkezett, hogy keresztelkedjenek meg a Jézus Krisztus nevében.” (Az apostolok cselekedetei 10,34-35. 47-48a)

Péter az istenfélő Kornéliusz vendége Cézáriában. Ahhoz, hogy belépjen ennek a kedves katonatisztnak a házába, le kellett küzdenie vallási előítéleteit. Megtanulta, és minket is tanít arra, hogy semmilyen vallási szabály nem akadályozhat meg minket abban, hogy felismerjük: a másik ember is Isten gyermeke, az Úr pedig szereti és üdvözíteni akarja.

Március 29. szerda

„Jobban megrendíti a dorgálás az értelmes embert, mint száz botütés az ostobát.” (Példabeszédek 17,10)

Aki elutasítja a kritikát, az a Biblia szerint hasonlít ahhoz a fafejű emberhez, akit a jó irányba száz botütéssel se lehet kényszeríteni. Ezzel szemben az értelmes ember tanul még a rosszindulatú kritikából is, hát még akkor, ha valaki valóban jobbító szándékkal, baráti szeretettel mond bírálatot elhibázott döntéseiről.

Március 30. csütörtök

„Mély víz az ember szájának beszéde, áradó patak, bölcsesség forrása.” (Példabeszédek 18,4)

Gyakran lebecsüljük a beszéd erejét. Azt mondjuk, hiábavaló szólni, úgyszincs semmi értelme. Pedig, képünknel maradván, láttunk már olyat, hogy régóta aszályos, élettelen vidéken milyen csodát tud művelni néhány csepp eső is, hát még akkor, amikor záporoként hull az áldás, vagy *forrás fakad az igaz ember lába nyomán (Zsoltárok 84,7)*. Ne tartson vissza a kopár sivatag élettelen látvány! Szólj és hagyj, hogy az Úr előhívja a reménytelen vidékből az életet!

Március 31. péntek

„A bölcsék nyugodt szavaira kell inkább hallgatni, mint annak a kiabálására, aki az ostobák között uralkodik. Töb-

bet ér a bölcsesség a harci eszközöknél; egyetlen vétkes sok jót pusztíthat el.” (Prédikátor 9,19-20)

Olyan korban halljuk a Biblia évezredes igazságait, amikor az emberek szívesebben hallgatnak a hamis tartalmú bujtogatásokra, az ösztöneinkre ható gyűlöletbeszédre, mint a nyugodt bölcsességre. Nem hadakozásra és ellenségkeresésre van szükségünk, hanem bölcs utakra korunk nehéz kérdései között. Látjuk, milyen nagy kárt tud okozni egyetlen vétkes is, ezért erőt és becsületességet kérünk az Úrtól ahhoz, hogy mindig bölcs megfontolással tudjunk élni, és magunk is igyekezzünk az értelemre hatni.

ig

(a 21. oldal folytatása)

- Lutherben erősödik az egyházi hierarchiában uralkodó korrupcióval, képmutatással szembeni iszonyat.
- Luther megírja tiltakozását. A Guttenberg-féle nyomdagép dobja ki a másolatokat. Mindenki látta. Róma reagálása: a szokásosnak csak egyötöde a bevétel. „Ez a mitugrász német kis pap, megrészegült a saját hangjától.” – dühöng X. Leó.
- Luthernek Rómába kell mennie, ahol kiátkozással fenyegetik. Itt találkozik újra apjával. Az apai kérdés: „Most mi történi? Bajba kerültél? Csak próbáld befogni a nagy szádat.” Luther megöleli az apját. A válasza: „Szeretve és szolgálva mind egymást, nincs mit félnünk emberi ítélettől.”
- A kihallgatáson. A legszínesebb jelenet, barbárvörösek és kékek az alapszínek. A kihallgatást vezető pap felerősített hangja: „Csupán egyetlen szót kell kimondania. Revok! Visszavonom! És az ügynök vége.” A kamera Luther arcára szűkít, mögötte a hang, „A pápa dönti el, mi árt és mi használ a kereszténységnek.” Luther válasza: „A pápa magyarázhatja a Bibliát, de nem áll fölötte. A búcsúcédula árusítás nem áll a Bibliában. Az evangélium nem tagadható az ember szavával.” Luther lelki atyja próbál hatni Mártonra. „Ha nem vonod vissza tanaid, kiszolgáltatnak az inkvizíciónak.”
- Frigyes palotájában. A döntő szó: „Luther németül ír. Ez a fegyvere.” A parancs: Luther Márton könyveit el kell kobozni és el kell égetni. X. Leó parancsa és reménye kitörölni Luthert az emberiség emlékezetéből. Az égetés a pápai bulla viszontégetését váltja ki.
- A tárgyalás. Luther a tárgyalás első napján időt kér. Másnap, a „Visszavonod-e?” kérdésre a válasz: „Ezeket az írásokat nem vonhatom vissza, mert ezzel a kereszténység alapigazságait tagadnám. Ha visszahívnám műveimet, csupán az elnyomást erősíteném meg. A lelkiismerettel szembezállni helytelen és veszélyes.” Frigyes, hogy mentse Luthert, elraboltatja. A film harmadában fogalmazódik meg a kérdés, a lázadó parasztok tömegjeleneteinek mutatásával: reform, vagy lázadás?
- Luther egy istálló elkülönített sarkának emigrációjában bibliafordítással küzd. „Nem ezt a szart akarom, egy görög Újtestamentumot kértem és egy görög-német szótárt is, meg egy görög-latint. Egy német Újtestamentumot adok, hogy az egyszerű ember is megérthesse, és nincs amitől Róma jobban félne.”
- A belső kép után átigazítás Wittenbergbe. Templomrombolás. A jelszó „Vegyétek le a római göncöt! A Biblia nyelve legyen olyan, mint az anya óvó szavai.”
- Luther a rombolás láttán depresszióba esik, zavart lesz. Úgy érzi, a parasztok kiforgatták a szavait. Drámai képsorok, a meggyilkolt emberek között, borzadva nézi a hentesmunkát. A halottak között, a kamera ráigazít a már látott fogyatékos kislány testére.
- Óriási templombelső. Luther, szökött apácák között. Menedéket nyújt nekik.
- Elkészült a bibliafordítás, védelmezőjének, Frigyes hercegnek ajánlja. „Ezt a könyvet neked ajánlottam Uram.” A kép az öreg herceg arcán. Meghatódott. Luther csak áll. A „Megkaphatom az ajándékomat?” kérdésre elmosolyodik, és átnyújtja.
- Reneszánsz jelenet. Összeházasodik egy kiugrott apácával.
- Rettenetes hír, rettenetes kép. A hazatérő barát, Ulrich kínvallatás áldozata lesz, majd megégetik.
- Ausburg. 1530. A fiatal Károly fejedelem Luther papjait fenyegeti: „Nem prédikálhattok többet, pusztítsátok el a Bibliát. Aki egyet is birtokol, az az állam ellensége.” A papok látványos jelenetben megtagadják, előre hajtott fejjel jelzik, hogy a haláluk árán is.
- A film remek forgatókönyvre, kitűnő színészekre, érzékeny operatőri munkára, szeretetteljes rendezésre épül, hőst faragva Luther figurájából, ettől az amerikai filmek neoromantikus édelgéséből is bevonódik egy halvány szál. M. Á.

„Ó te, az ég meg a csillagok egy-ura, Isten-Atyánk, nézz, / Nézz le, örök hatalom, nyomorult földünkre, szegényre: / Bősz Mars dúl mindenfele, hosszú háborúságok / Pusztítják – megláthatod – itt régóta a népet. / Adj nekünk, jóságos Atyánk, békét valahára, / Múljanak el tőlünk a bajok s a halál riadalma! (Janus Pannonius: Pro pace – Békéért)

AJÁNLO

FILM

Luther

magyarul beszélő, német életrajzi dráma, 119 perc, 2003

Rendező: Eric Till

Szereplők:

Luther – Joseph Fiennes

Girolamo Aleander – Jonathan Firth

Johann Tetzel – Alfred Molina

Katharina von Bora – Claire Cox

Bölcs Frigyes – Peter Ustinov

Johann von Staupitz – Bruno Ganz

A fiatal Luther úgy érzi, Isten mentette meg életét egy viharban, ezért otthagyja a jogi pályát és beáll szerzetesnek. Szellemi vezetője Johann von Staupitz atya lesz, aki mellett Luther jó tanítványnak bizonyul, ezért egy napon Rómába küldik egyházi ügyben. Rómában, aki teheti, búcsúcédulákat vásárol, hogy elkerülje az örök kárhozatot. A profit-szerző vallásosságából kiábrándultan Lutherben felmerül a kérdés: „Az üdvösség nem mindenki számára elérhető?” Luthert a Wittenbergi egyetemre küldik tanulni, ahol Bölcs Frigyes választófejedelem a pártfogója. Rómában az új pápa, X. Leó, búcsúcédulák kibocsátását rendeli el, hogy a befolyt összegből megépülhessen a Szent Péter bazilika. Tetzel János, a legeredményesebb „búcsúcédula árus”, a pokol tüzeivel riogatva veszi rá a tömegeket arra, hogy búcsúcédulákkal váltsák meg magukat a kárhozattól. Luther feldühödik a nyilvánvaló manipuláció láttán, és megírja a 95 tételt, melyet a helyi templom bejáratára szögez. A pápa haragra gerjed: Luther vonja vissza nézeteit, különben az egyház kiközösíti, és az inkvizíció minden bizonnyal halálra ítéli. Luther azonban nem enged a nyomásnak, és egy új mozgalom születik.

KÖNYV

Blaise Pascal: Gondolatok

„Nádszál az ember, semmi több, a természet leggyengébbike, de gondolkodó nádszál. Nem kell az egész világmindenségnek összefognia ellene, hogy összezúzza: egy kis pára, egyetlen csepp víz elegendő hozzá, hogy megölje. De még ha eltaposná a min-

denség, akkor is nemesebb lenne, mint a gyilkosa, mert ő tudja, hogy meghal, a mindenség azonban nem is sejtí, hogy menyínyivel erősebb nála. Tehát minden méltóságunk a gondolkodásban rejlik. Belőle kell nagyságunk tudatát merítenünk, nem a térből és az időből, amelyeket nem tudhatunk betölteni. Igyekezzünk hát helyesen gondolkozni: ez az erkölcs alapelve.”

ÉLET ÉS VIDÁMSÁG

Néhány példa arra, amikor a szavak szabad áramlása ha nem is nagy változást, de egy kis derűt mindenképp hoz életünkbe.

Hittanóra levezetéseként előkerül egy feladvány, amelyben egymás mellé kell rendelni összetartozó szavakat. Kis tanakodás után a következő megoldás születik: „bevásárló szemüveg, bűvár szatyor”.

Szintén hittanórán, karácsonyi énekek éneklése közben áldott derűt hoz az: „...itt egy szép könyv, ott egy labda, hadd egyem meg melegébe” variáció (a hittanórák jellemzően ebéd előtt zajlanak).

Még egyet a hittanórák éltető poénjaiból, ami csak engem örvendeztetett meg, ugyanis vizsgatanítás volt, amit egy végzős hittantanárnök tartott. Mit sem sejtve megkérdezte a gyerekektől, hogy mit énekeljenek befejezésül, mire az egyik vidám hívó azt kiáltotta: „,riszálom úgy is, úgy is!” Végül mást énekeltek. (Aki már látta a Madagaszkár című animációs filmet, megérti, hogy miért – aki nem látta, ne mulassza el megnézni!)¹⁾

Csak az jöjjön hittanórnak, aki ilyet szeret! (Verbunkosból szabadon, ami bizonyítja, hogy én is megérem a pénzem.)